

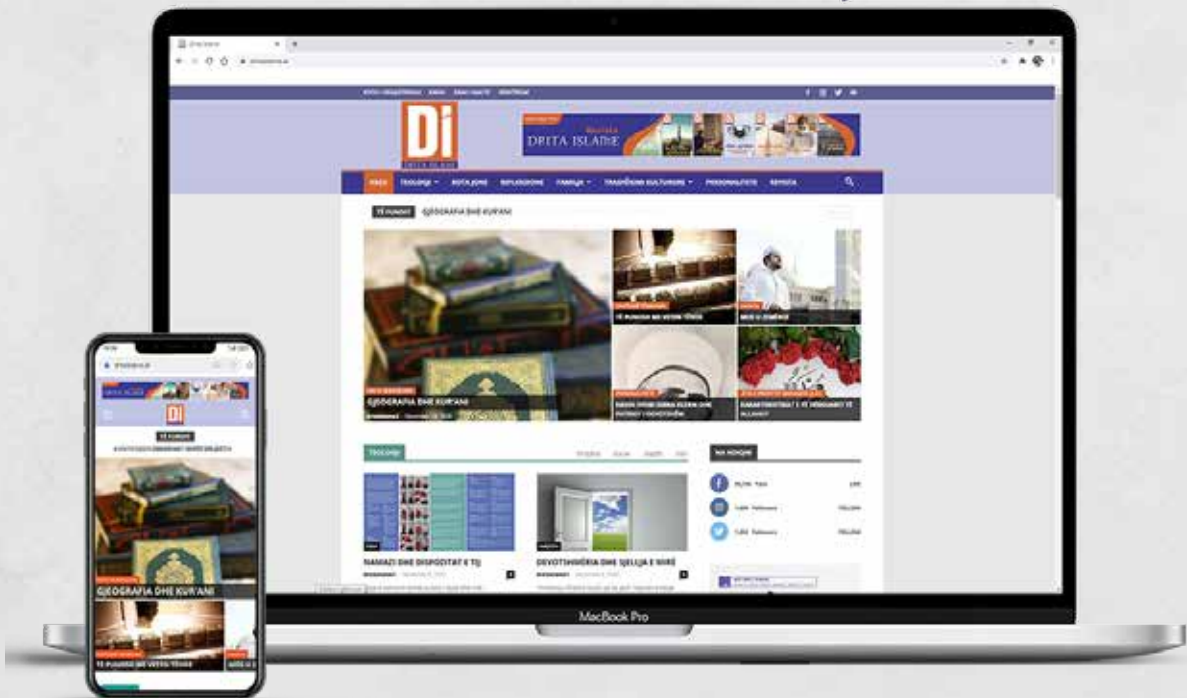

Bayrami Gëzimi i agjëruesit

Revista Drita Islame në versionin online...

www.dritaislame.al

TEOLOGJI

BOTA JONË

REFLEKSIONE

TRASHËGIMI KULTURORE

FAMILJA

PERSONALITETE

www.dritaislame.al

"Drita islame"
Botim i Komunitetit Mysliman
të Shqipërisë

DREJTOR
Dorian Demetja

REDAKTORË
Andrin Rasha
Mehmet Disha

DIZAJNI DHE FAQOSJA
Ejup Lila

KONTAKT:
Tel/fax 04 223 04 092
E-mail: info@dritaislame.al

Viti XXXI i botimit
Nr. 04 (467)
Prill, 2022

ISSN 2226-7115

Artikujt

që vijnë në redaksi
dhe botohen,

nuk paraqesin domosdoshmërisht
edhe pikëpamjet e revistës.
Materialet e sjella në redaksi,
pavarësisht nëse botohen apo jo,
nuk i kthehen autorit.

PËRMBAJTJA

- 4 Fitër Bajrami, festë dhe inkurajim për angazhime të mëtejshme / Dorian Demetja
- 6 Në kërkim të Natës së Kadrit / H. Bujar Spahiu
- 8 **Lajme / Aktivitete**

- 12 Festa dhe namazi i Fitër Bajramit / Lauren Luli
- 14 Mysafirët e vegjël të xhamisë / Nexhat Ibrahim
- 16 Gruaja myslimane shqiptare në Ramazan / Fatma Karaj
- 18 Çfarë mbetet nuk tregohet / Nuredin Nazarko
- 20 Ndikimi i agjërimit në formimin e personalitetit të njeriut / Mehmet Disha
- 24 Domethënia e sadakasë së fitrit / Astrit Zhami

- 28 Hafiz Teufik Efendi Nahi (1917-2006) / Mexhid Yvejsi
- 30 Trashëgimia e humbur e Tiranës, xhamitë që themeluan kryeqytetin / Ferit Lika
- 34 Të edukosh me dhembshuri / Aisa Kokiçi
- 36 Misvaku, ilaç preventiv për dhembët / Redaksia
- 38 Si e kalojnë fëmijët myslimanë muajin e Ramazanit? – Hapësirë femërore

FITËR BAJRAMI

FESTË DHE INKURAJIM PËR ANGAZHIME TË MËTEJSHME

Bajrami i Ramazanit nis me përfundimin e agjërimin të Ramazanit dhe vazhdon tri ditë. Quhet ndryshe edhe Bajrami i Madh apo Fitër Bajrami, meqë gjatë Ramazanit jepet sadakaja e fitrit, për begatitë dhe mirësitë e falura nga Allahu gjatë këtij muaji dhe si kompensim për mangësitë që mund të ketë pasur besimtari gjatë këtij adhurimi të veçantë. Fitër Bajrami shënon kohën kur hiqen kufizimet e disa prej begative, që për një muaj ishin të ndaluara, për një kohë të caktuar, duke iu rikthyer tashmë normalitetit.

Besimtari mysliman gjatë Ramazanit shijoi një jetë të disiplinuar, që është bazë për ecurinë dhe suksesin e tij të mëtejshëm edhe pas përfundimit të Ramazanit, si në rrafshin material edhe në atë shpirtëror. Tashmë në ditët e Bajramit, myslimanët peshojnë punët e kryera gjatë muajit të bekuar dhe sa kanë përfituar nga mundësitë e panumërta të këtij muaji për falje mëkatesh. Lutjet, adhurimet, sakrificat dhe ripërtëritja shpirtërore që përjetuam gjatë Ramazanit, na forcojnë e na motivojnë ta shohim festën e Fitër Bajramit si ditën e shpresave të reja, si ditën e të kujtuarit dhe solidaritetit me njëri-tjetrin, si ditën e ripërtëritjes së vëllazërisë, miqësisë e dashurisë për njeriun.

Ditët e bajramit janë ditët e gëzimit të përbashkët me familjen, me të afërmit, fqinjët, shokët etj. Nisur nga kjo, bajrami duhet të shërbejë, për hir të Krijuesit, si pretekst dashurie, dhembshurie, mëshire dhe ndihmese për të gjithë krijesat. Dimensionin social i kësaj feste është përkujdesja ndaj familjeve në nevojë. Këtë parim të lartë shoqëror e simbolizon urdhërimi i sadakasë së fitrit. Profeti Muhamed a.s. i porosiste shokët e tij që të mos i harrojnë të varfrit dhe nevojtarët. Kështu, myslimanët përpiqen që me anën e fitrave dhe llojeve të tjera të ndihmesës, të plotësojnë nevojat e të varfërve dhe jetimëve, që edhe ata të gëzojnë, sepse bajramet janë gëzimi i individit dhe i shoqërisë, janë hyrje në klimën e ndjeshmërisë, janë mundësia që të gjithë myslimanët ta ndejnë veten vëllazër. Nuk mund të mendohet që të ketë gëzim dhe kënaqësi bajrami për ata që u kthejnë shpinën miqve, të afërmeve, të varfërve dhe vëllait të mbetur mënjane, sepse në porosinë profetike thuhet: "Veprimi më i dashur për Zotin, pas kryerjes së farzeve, është kur një mysliman e gëzon vëllain e tij".

Kjo festë e madhe e gëzimit, mëshirës, faljes, vëllazërisë e paqes, i pajis besimtarët me më shumë dashuri e respekt për njëri-tjetrin, me më shumë dëshirë e përkushtim për të shfaqur vlerat e mirësisë e të solidaritetit njerëzor, si dhe për të kryer vepra të dobishme në shërbim të vendit dhe të ardhmes së tij. Një fjalë e urtë thotë: "Ai që dëshiron të kuptojë moralin e një populli, duhet të studiojë festat e tij, të cilat paraqesin realitetin e ndjenjave e të traditave të trashëguara prej tij".

Festat islame i gjallërojnë më shumë besimtarët. Kjo

shfaqet më tepër gjatë bajrameve, ku para se të lindë dielli i asaj dite, buzëqesh-jet pushtojnë fytyrat e të gjithë njerëzve. Bajrami është një ditë gëzimi dhe plot hare, i cili fillon në mëngjes me tubimin e myslimanëve në një atmosferë vëllazërore e të gëzueshme, që t'ia dedikojnë lutjet dhe falënderimet e tyre Krijuesit të Lartësuar. Pjesëmarrja e tyre në namazin e Bajramit krijon një atmosferë të këndshme e gjallëruese për besimtarët. Të gjithë jemi dëshmitarë të atyre pamjeve madhështore që krijohen mëngjesin e faljes së bajramit, ku rrugët e qyteteve dhe të fshatrave tona mbushen plot me njerëz. Është një ardhje e vullnetshme, është një gëzim që buron nga thellësia e shpirtit të tyre. Profeti Muhamed (paqja dhe bekimi i Zotit qofshin mbi të) na këshillon se, në bajrame duhet të ketë gëzim e hare, me qëllim që të manifestohet uniteti, toleranca, forca e vëllazërimit. Të gjithëve u thoshte: "Në ditët e bajramit hahet, pihet dhe shkëmbehen vizita".

Myslimanët përjetojnë në këtë festë gëzimin dhe lumturinë e agjërimin të një muaji të plotë, për hir të Allahut, kapërcimin e vështirësive, kalitjen e durimit dhe çuarjen në vend të urdhrit të Zotit Fuqiplotë. Festimet gjatë këtyre ditëve na përkujtojnë ditët e së kaluarës së ndritshme islame dhe i inkurajojnë myslimanët për angazhime të mëtejshme, për detyra të reja dhe energji më të mëdha për ndërtimin e një të ardhme më të mirë e më të lumtur.

Është një pamje sa e rrallë aq edhe madhështore çasti i daljes së besimtarëve nga xhamitë. Urimi, "Nga mot gëzuar Ba-jramin!", përmbledh në vetvete forcën shpirtërore për të kryer detyrat e mëdha që kemi përpara në shërbim të Islamit, fesë sonë të bukur. Ne kemi nevojë për të na u falur mëkatet, për të pasur shpirtin më të bardhë, që të duam njëri-tjetrin, prandaj urimi "Gëzuar Bajramin" është urimi më i bukur që buron nga thellësia e shpirtit.

Përjetimi i kësaj feste u jep myslimanëve një emocion të veçantë, një frymë të re, një zell të ri në përditshmërinë e tyre. Në këtë mënyrë, bajrami i jep indikacion të qartë myslimanit se me besim të fortë dhe qëndrueshmëri permanente, mund të arrijë kontroll të përkryer mbi veten dhe të vendosë baraspeshë ideale ndërmjet materiale dhe shpirtërore.

Le të shërbejnë këto ditë feste si një mundësi reflektimi për të gjithë, për të vlerësuar e forcuar harmoninë dhe bashkëjetesën fetare, si vlerën më të arrirë të shoqërisë shqiptare.

Duke e mbyllur me vargjet e një poeti arab, ju uroj nga mot gëzuar:

**"Nuk është Bajram për atë që vishet mirë,
Por për atë që nga mëkatet është i lirë.
Nuk është Bajram për atë që parfumuset,
Por për atë që kthesës shpirtërore i shtrohet,
Nuk është Bajram për atë që me kamje krenohet,
Por është Bajram për atë që nga mëkatet pendohet."**

NË KËRKIM TË NATËS

së

Hadrit

Nata e Kadrit është një ndër netët e bekuara të muajit Ramazan, e cila gjendet në dhjetëditëshin e fundit të tij.

Kurani i Madhërisëm, hadithet profetike, komentimet e dijetarëve të mëdhenj, tregojnë për rëndësinë dhe vlerat e mëdha që përmban kjo natë.

Është nga ngjarjet e mëdha Nata e Kadrit, aq sa ka një sure të veçantë në Kur'an, e cila mban këtë emër dhe përshkruan veçoritë e saj.

"Ne e kemi zbritur (Kuranin) në Natën e Kadrit.

-E kush mund të ta shpjegojë ty se ç'është nata e Kadrit?

-Nata e Kadrit është më e mirë se njëmijë muaj.

-Engjëjt dhe Shpirti (Xhebraili), me lejen e Zotit të tyre, zbresin në këtë natë, me të gjitha vendimet.

-Paqe është ajo deri në lindjen e agimit. (Kuran, 97: 1-5)

Motra dhe vëllezër besimtarë, nuk duhet të na fashitet asnjëherë nga nënvetëdija jonë se, kjo natë është në një farë mënyre (me lejen e Zotit) edhe çështje përpjekjeje.

Pra, shkujdesja gjatë gjithë vitit, shkujdesja në gjithë Muajin e Ramazanit, nuk janë tregues se Nata e Kadrit arrihet të kapet dhe të përfitohet gjithçka nga ajo. I shkujdesuri me të devotshmin kanë dallime të mëdha, Allahu e di më së miri!

Nata më e bekuar është ajo që shënon çlirimin e njeriut përgjithmonë nga prangat e mëkateve e për të mos kthyer më në jetën e papastër.

Kur besimtari mundohet të përmbushë detyrën e tij ndaj Zotit me të gjitha aftësitë që posedon, u bindet porosive të Tij, dhe e kalon muajin e Ramazanit në adhurim, lutje, reflektim dhe lexim Kur'ani dhe në veprat që e shpien drejt Zotit, atëherë si shpërblim i jepet Nata e Kadrit.

Në plotësim të këtyre shkaqeve, me lejen e Zotit zbret nga Arshi dhe vjen pranë robit të Tij, mëshira e pakufijshme, e shpëton nga papastërtia dhe i plotëson çdo lutje.

Profeti (a.s.) në këtë natë lutej:

"Allahume inneke a'fuvun Kerimun tuhibbul a'fva faa'fu anni.

O Allah! Ti Je Falës, shumë Bujar. Të pëlqen falja. Më fal mua!"

Në këtë natë, Zoti zbret mëshirë mbi robërit e Tij, të cilët i nënshtrohen me sinqeritet vullnetit të Tij dhe kërkojnë rrugë për t'iu afruar Atij.

Vlera më e madhe e kësaj nate është që në të zbriti libri më madhështor, Kur'ani, mbi Profetin Muhamed (a.s.), drita e të cilit nuk do të shuhet kurrë deri në kijamet.

Allahu ka dashur që mirësinë dhe begatinë e Tij Absolute t'ia zbrersë njeriut në këtë natë.

Dhe zbërthimi i kësaj mirësie e begatie absolute Hyjnore, na vjen në hadithe nga i ndrituri, Muhamedi (a.s.).

Ebu Hurejra r.a. ka transmetuar se i Dërguari i Allahut (a.s.) ka thënë:

"Kushdo që falet në Natën e Kadrit, me besim të sinqertë dhe me shpresë në shpërblim, atij i falen të gjitha mëkatet e mëparshme."

I Dërguari i Allahut (a.s.) me anë të porosive të përsëritura, na ka nxitur të mos jemi indiferentë dhe të paditur nga vlerat e kësaj nate, përkundrazi, ta kërkojmë atë me anë të lutjes dhe istigfarit (kërkimfaljes).

Dhjetëditëshi i fundit i Ramazanit e gjente të Dërguarin e Allahut (a.s.) duke bërë përpjekje të mëdha në adhurim e në vepra të mira, që nuk kishte bërë më parë. Në dhjetëditëshin e fundit, Profeti (a.s.) largohej nga çdo veprimtari tjetër e i përkushtohej plotësisht adhurimit të Zotit duke bërë itikaf në xhami.

E lusim Zotin të na bëjë të mundur ta gjejmë këtë Natë dhe të përfitojmë prej saj!

Amin!

1

AKORDOHEN 150 BURSA NXËNËSISH NGA QENDRA E BAMIRËSISË “MBRETI SELMAN”

Komuniteti Mysliman i Shqipërisë me mbështetje të Qendrës së Bamirësisë “Mbreti Selman” dhe nën kujdesin e Ambasadës së Arabisë Saudite në Tiranë, ka bërë të mundur akordimin e 154 bursave të studimit për nxënës të medresesë së Tiranës dhe Elbasanit.

Delegacioni nga Arabia Saudite, me në krye Ambasadorin, z. Fajsal Gazi Hifdhi dhe përfaqësuesin e qendrës humanitare, z. Abdulaziz Othman, zhvilluan vizita zyrtare në Komunitetin Mysliman të Shqipërisë, ku u pritën nga kreu i KMSH-së, H. Bujar Spahiu, dhe drejtuesit e medreseve të lartëpërmendura.

Në fjalën e tij, Kryetari i KMSH-së, z. Spahiu, i falenderoi për ndihmën e dhënë dhe për marrëdhënien e mirë institucionale që deri më tani është konkretizuar në disa marrëveshje bashkëpunimi.

Ndërsa Ambasadori, z. Fajsal Gazi Hifdhi, u shpreh se ky projekt e ka pikënisjen në marrëdhëniet vëllazërore ndërmjet dy popujve tanë dhe në udhëzimet e drejtpërdrejta të Mbretit Selman bin Abdulaziz.

Fondi i bursave është në vlerën e rreth \$300.000 dhe do të akordohet 154 nxënësve në formën e bursave për vitin shkollor 2021-2022.

Shtresa e përfituesve janë nxënës jetimë dhe ata me gjendje të vështirë ekonomike e sociale.

2

KËSHILLI I PËRGJITHSHËM ZHVILLON MBLEDHJEN E PARË PËR VITIN 2022

Këshilli i Përgjithshëm i Komunitetit Mysliman të Shqipërisë, zhvilloi sme datë 19 Mars, në ambientet e Medresesë së Tiranës, mbledhjen e parë për vitin 2022.

Kjo mbledhje u çel me leximin e disa ajeteve Kur'anore nga Myftiu i Tiranës, z. Lauren Luli, për të vijuar më tej me fjalën hapëse të kryetarit, H. Bujar Spahiu, i cili pasi përshëndeti të gjithë anëtarët e këshillit të përgjithshëm, u ndal në ecurinë e aktivitetit fetar të KMSH-së në 6-mujorin e fundit, si dhe në angazhimin fetar që pritet nga qendra dhe të gjithë myftinj të në prag të muajit të Ramazanit, për ti dhënë këtij muaji vlerën dhe rëndësinë që meriton.

Pas fjalës së kryetarit, kancelari, z. Ylli Cikalleshi, bëri një përmbledhje përpara anëtarëve të këshillit, të të gjitha vendimeve të marra që nga mbledhja e fundit e KP-së (4 dhjetor 2021), përshkroi gjithashtu edhe aktivitetet publike të kryetarit dhe kryesisë deri në ditën e sotme.

Pas tij, fjalën e mori kryetari i Këshillit të Përgjithshëm, z. Islam Hoxha, i cili prezantoi për të pranishmit raportin e Kryesisë së Këshillit të Përgjithshëm mbi ecurinë e Myftinisë së Lezhës dhe asaj të Krujës, raport nga i cili evidentohet ecuria e aktivitetit fetar, administrativ dhe ekonomik i tyre.

Më tej ishte radha e drejtorit të drejtorisë së Financës dhe Vakf-Investimeve, z. Edison Hoti, të ndante me të pranishmit zhvillimet më të fundit përsa i përket vakëfeve në rang vendi.

Ndërsa Drejtori i Kulturës në KMSH, z. Dorian Demetja, ndau me të pranishmit botimet aktuale dhe ecurinë e punëve pranë kësaj drejtorie në kuadër të zgjerimit të mëtejshëm të literaturës Islame në gjuhën shqipe.

Në fund të kësaj mbledhjeje, Nënkryetari i KMSH-së, z. Taulant Bica, theksoi rëndësinë që ka angazhimi i të gjithë myftinive në intensifikimin e aktiviteteve dhe në përgjithësi të jetës fetare veçanërisht gjatë muajit të Ramazanit.

Në fund, kancelari, z. Cikalleshi, hodhi në votim raportin e kryesisë së Këshillit të Përgjithshëm, raportin dhe vendimet e kryesisë së KMSH-së, akt-kontrollin për periudhën Dhjetor 2021 – Mars 2022.

Vendime të cilat u votuan unanimisht nga më shumë se 2/3-tat e anëtarëve të pranishëm të këshillit.

4

ZHVILLOHET KAMPIONATI I SHAHUT ME SHOQATËN E TË VERBËRVE

Drejtoria e Çështjeve Sociale pranë Komunitetit Mysliman të Shqipërisë, zhvilloi edicionin e katërt të kampionatit të shahut me shoqatën e të verbërve, dega Tiranë.

Në fjalën e tij përshëndetëse, Drejtori i Çështjeve Sociale, z. Edvin Kuçi, pasi i falenderoi anëtarët e kësaj shoqate për pjesëmarrjen, theksoi bashkëpunimin ndërmjet dy instituconeve. Gjithashtu ai vlerësoi faktin se aktivitete të tilla shërbejnë për integrimin e mëtejshëm të kësaj kategorie në shoqërinë tonë.

Më pas shahistët zunë vendet përkatëse për të filluar kampionatin, kampionat i cili zgjati rreth 3 orë me sistem grumbullimi pikësh, nga ku u pa se u zhvilluan ndeshje të forta midis konkurrentëve.

Nga pikët e grumbulluara, fitues i këtij kampionati u shpall z. Armand Hysaj.

Në fund të aktivitetit, Drejtori i Çështjeve Sociale, z. Kuçi, shpërdau çmimet fituese në vlera monetare për vendin e parë, vendin e dytë dhe të gjithë shahistët pjesëmarrës.

3

DOLI NË QARKULLIM BOTIMI I FUNDIT I KMSH-SË ME TITULL: AUTORITETI I ISLAMIT – SIMBOLI I DASHURISË – MREKULLIA E KOHËS

Në këtë libër është përfshirë kryesisht jeta dhe vepra e tre dijetarëve të mëdhenj, të cilët kanë jetuar në shekujt XI – Ebu Hamid El-Gazali, XIII – Mevlana Xhelaleddin Rumi dhe XX – Bediuzzaman Said Nursi. Këta dijetarë të fesë, punuan shumë për të dhënë interpretimet dhe mesazhet e duhura të Islamit në kohën kur kanë jetuar. Duke bërë këtë, ata janë përballur me sprova dhe sfida të mëdha në rrugën e tyre për të orientuar njerëzit drejt besimit të pastër, larg dyshimeve, sajësive dhe kotësive.

shëkullit, i diagnostikoi ato dhe paraqiti kurat përkatëse, duke ia kushtuar tërë jetën shërimit të tyre.

Nëpërmjet botimit të këtij libri, synohet që lexuesi të informohet jo vetëm me njohuritë e duhura rreth tyre, por të shërbejë edhe për të kuptuar mirë veprat e tyre të paharruara, që vazhdojnë të shërbejnë edhe sot me thellësinë e gjerësinë e madhe që i karakterizojnë.

Librin mund ta gjeni te libraria "Miqte e Librit", pranë KMSH-së.

5

SHPORTA E RAMAZANIT NË NDIHMË TË 5500 FAMILJEVE NË NEVOJË

Në prag të Muajit të Bekuar të Ramazanit, Komuniteti Mysliman i Shqipërisë, në bashkëpunim me Qendrën Bamirëse dhe Humanitare “Mbreti Selman” dhe Ambasadën e Arabisë Saudite në Tiranë, hapën fushatën e bamirësisë në ndihmë të mbi 5.500 familjeve me vështirësi ekonomike në mbarë vendin tonë.

Ceremonia e lançimit të kësaj nisme u zhvillua më 28 mars në ambientet e Medresesë së Tiranës.

Të pranishëm ishin Kryetari i Komunitetit Mysliman të Shqipërisë, H. Bujar Spahiu, Myftiu i Tiranës z. Lauren Luli, zëvendës ambasadori i Arabisë Saudite në Tiranë, Abdullah bin Sa'd el-Shehri dhe përfaqësues të Qendrës Humanitare “Mbreti Selman”.

Në fjalën e tij përshëndetëse, Kryetari Spahiu, u shpreh se ne jemi të vetëdijshëm se nevojat janë më të mëdha, por sigurisht jemi po aq të vetëdijshëm se nisur nga konteksti aktual, ku një krizë gati globale ushqimore ka prekur vende edhe më të pasura se vendi jonë, është një ndihmë që do të zbusë sado pak këtë gjendje.

Ndërsa z. Abdurrahman el Zeben, përfaqësuesi i qendrës financuese të këtij projekti, theksoi se falë këtij kontributi të vyer të Mbretit Selman bin Abdulaziz, nëpërmjet qendrës humanitare me të njëjtin emër, rreth 5.500 familje në nevojë do të kenë një ndihmë të konsiderueshme ushqimore për muajin e bekuar të Ramazanit.

FESTA DHE NAMAZI I

Fitër Bajramit

Çdo popull ka ngjarjet e veta historike të cilat i mban mend, i feston dhe i transmeton nga brezi në brez. Ato janë ditët e tubimeve masive, përkushtuar manifestimit të ndjenjave të tij kombëtare, shoqërore-politike apo fetare, me të cilat ndërton dhe përforcon ndërgjegjen ideologjike të shoqërisë së tij.

Kremtimi i festave në shumë popuj të botës, është shndërruar në formalitet, duke mos përfillur qëllimin e tyre moral dhe ngjalljen e ndjenjave humanitare. Në traditat e mira edukative të festës, infiltrojnë edhe shumë tradita të këqija, të cilat spostuan të mirat dhe kështu festave u humbi qëllimi fisnik i kremtimit. Tekat e pakufishme në ushqim, në argëtim dhe në veshje luksoze, u sollën njerëzve më shumë dëm sesa dobi.

Edhe bashkësitë fetare kanë festat e tyre javore apo vjetore, të cilat sadopak i ringjallin ndjenjat e besimtarëve, u japin vull e forcë të re për jetën e tyre fetare më të fortë.

Kur Profeti (a.s.) emigroi në Medinë vuri re se populli atje kremtonte dy festa në vit. Në ditët e festave organizoheshin lojëra e dëfrime të ndryshme. Kur pa këto Profeti (a.s.) tha: "Allahu i Lartë ka dhënë dy festa të tjera më të dobishme dhe më të bekuara se këto, Bajrami e Ramazani dhe Bajrami e Kurbanit" (Nesai, Ibn Hiban, Et-Taxh, I, 309). Bajrami i Ramazani nis me përfundimin e agjërimit njëmuor dhe vazhdon tri ditë. Ky quhet edhe Bajrami i Fitrit meqë gjatë muajit të Ramazani jepet sadakaja e fitrit si detyrim falënderimi për arritjen e këtij muaji shëndosh e gëzuar. Myslimanët përfundojnë në këtë festë gëzimin dhe lumturinë e agjërimit gjatë një muaji me radhë për hir të Allahut, e kapërcimit të vështirësive dhe të çuarjes në vend të urdhërit të Zotit Fuqplotë. Bajrami i Ramazani është i lidhur me përfundimin e suksesshëm të agjërimit dhe me fillimin e shpalljes së Kur'anit, ndërsa Bajrami i Kurbanit me përfundimin e shpalljes së tij dhe me Haxhin. Të kremtuarit e këtyre ditëve na përkujton ditët e lavdishme të së kaluarës së ndritshme Islame dhe i inkurajon mysli-manët për angazhime të mëtejshme, për detyra të reja dhe energji

më të mëdha në organizimin dhe krijimin e një të ardhme më të mirë e më të lumtur.

Bajrami, festë e madhe për mysli-manët

Dita e bajramit shëmbëllen në ditë paqeje dhe gëzimi. Vetë fjala bajram do të thotë gëzim, begati, kënaqësi, hare. Për këtë arsye, profeti ynë i nderuar nuk lejonte që në faljen e namazit të bajramit të vihet me armë, qofshin ato edhe të thjeshta. Shokët e tij i porosiste që të mos i harrojnë të varfërit dhe nevojtarët. Kështu, mysli-manët përpiqen që me sadaka-i fitr të plotësojnë nevojat e të varfërve dhe jetimëve që edhe ata të gëzojnë. Sepse bajramet janë gëzimi i individit dhe i shoqërisë, janë ndarja e këtij gëzimi mes njerëzve, janë hyrje në klimën e ndjenjave, janë mundësia që të gjithë mysli-manët ta ndjejnë veten vëllezër. Nuk mund të mendohet që të ketë gëzim dhe kënaqësi bajrami për ata, që u kthejnë shpinën miqve, të afërmve, fukarenjve dhe vëllait të mbetur mënjanë. Në hadithin profetik thuhet: "Veprimi më i dashur për Zotin pas kryerjes së farzeve, është kur një mysli-man e gëzon vëllain e tij" (Sujuti, Xhamiu Sagir).

Gjithashtu profeti Muhamed (paqja dhe bekimi i Zotit qoftë mbi të) na thotë se, në bajrame duhet të tregohet gëzim e hare me qëllim që të manifestohet uniteti, toleranca, forca dhe vëllazërimi. Të gjithëve u thoshte: "Në ditët e bajramit hahet, pihet dhe shkëmbehen vizita". Për këtë arsye i dërguari i Allahut (a.s.) e ka ndaluar agjërimit në këto ditë feste. Transmetohet nga Ebu Saidi: "Profeti ka ndaluar agjërimit në ditën e parë të Bajramit të Ramazani dhe në Bajramin e Kurbanit" (Buhari-Muslim).

Dita e bajramit është ditë gëzimi ku i madh e i vogël kënaqen dhe dëfrehen. Pejgamberi i fundit në ditët e bajrameve i ka lejuar shokët e tij të shohin lojërat e Habeshitëve me shpatë-mburojë dhe lojën e luftës. (Muslim, Salatu'l-Idejn, 19) Gjithashtu Aishen (r.a.) nuk e ka penguar të shikojë vajzat që këndonin duke i rënë deficit në ditën e bajramit (Muslim,

Salatu'l-Idejn, 16). Resulullahu kur takoi Habeshitët që luanin, i shprehu konsideratat e tij për ta dhe shtoi: "Hebrenjtë dhe kristianët ta dinë që në fenë tonë ka hapësirë" (Kutub-i Sitte)

Dijetarët myslimanë, duke iu referuar shembujve të ndryshëm të jetuara në kohën e artë, kanë konkluduar që në ditët e bajrameve mund të dëfrehet me argëtime të shumëllojshme. Sigurisht që këto argëtime nuk duhet të kalojnë kriteret e lejuara të fesë sonë.

Kremtimi i Bajramit në trevat shqiptare

Në trevat tona bajramet janë festuar gjithmonë solemnisht. Bajrami ka lënë gjurmë të thella e të pashlyeshme tek besimtarët shqiptarë edhe në çastet më kritike. Ai është freski për familjen, madje edhe besimtarët më të dobët bajramit i kushtojnë kujdes e rëndësi të veçantë.

Ditën e bajramit e gjithë familja ngrihet herët, marrin abdest, veshin rrobat më të bukura, lyhen me erëra të mira dhe shkojnë në xhami. Xhamitë mbahen të pastra, të aromatizuara dhe zbukurohen e ndriçohen si asnjëherë tjetër. Ndërkohë rrugët kryesore të japin përshtypjen e një ditë festive duke qenë të mbushura me tullumbacë, postera, banderola dhe banera që shprehin urimin e ditës së Bajramit. Pas namazit të bajramit, kudo, në qytete e fshatra, në lagje e në rrugë, të njohur dhe të panjohur takohen, përqafohen dhe urojnë bajramin me gjithë zemër njëri-tjetrit. Urimi i bajramit nuk harrohet edhe për ata që janë larg. Atyre u telefonohet ose u dërgohen telegrame, letra, kartolina apo edhe mesazhe telefonike. Është traditë e bukur që fëmijëve që trokasnin në dyert e shtëpive për të uruar bajramin, i gëzojmë duke iu dhënë sheqerka. Pasi shtrohet në shtëpi tryeza me ushqimet më të mira, hahet dhe festohet duke e falenderuar në fund Allahun për begatitë e Tijja të panumërta. Mbasditë ose të nesërmen nisin vizitat nëpër shtëpi, të afërm, fqinj, shokë e miq.

Në këtë ditë ndërmjetësohet për të pajtuar të zemëruarit, mëritë dhe armiqësitë marrin fund, miqësitë forcohen, të vegjëlle u jepen dhurata, vizitohen të sëmurët; sepse kjo është dita e gëzimit dhe e lumturisë së përbashkët. Kremtimi i kësaj feste u jep myslimanëve një emocion të veçantë, një frymë të re, një zell të ri në punët e tyre fetare dhe të kësaj bote. Gjatë kësaj feste myslimanët japin shembullin më të bukur të bashkimit dhe unitetit Islam. Në këtë festë nuk mungojnë gjithashtu argëtimet, programet artistike dhe aktivitetet e ndryshme kulturore.

Sigurisht, feja islame nuk është fe vetëm e trajtave dhe e ceremonive. Ajo mes trajtave praktike të caktuara, kërkon kuptime të thella e të larta dhe formon një shpirt fisnik. Në këtë mënyrë, bajrami i jep indikacion të qartë myslimanit se me besim të fortë dhe qëndrueshmëri permanente, mund të arrijë kontroll të përkryer mbi veten dhe të vendosë baraspeshe ideale midis materiale dhe shpirtërores.

Namazi i Bajramit

Namazet e dy bajrameve janë urdhëruar në vitin e parë pas emigrimit të Pejgamberit (a.s.). Falja e tyre është vaxhib, pasi Profeti (a.s.) gjithmonë i falte këto namaze dhe i urdhëronte njerëzit të dilnin jashtë dhe të merrnin pjesë në to.

Për myslimanët që i besojnë Allahut si një Zot i vetëm dhe që kanë të njëjtin synim e qëllim të përbashkët, grumbullimi në një vend si një trup i vetëm, ka një kuptim të madh. Me të vërtetë, në një hadith të shenjtë (kudsi) thuhet: "Për Mua

agjëruat në muajin e Ramazanit dhe, sipas urdhërit Tim falët namazin e bajramit. Kthehuni tani në shtëpitë tuaja të pastruar nga mëkatet e të falur" (Et-Tergib, XI, 101). Duhet të jemi të kujdesshëm që atyre që vinë për herë të parë në namaze të tilla, të mos i shohim me një sy qortues, por përkundrazi, t'i afrohem me dashamirësi, mirësjellje dhe buzagaz. Shpresohet që me këtë sjellje të bëhemi faktor për afrimin e tyre drejt jetës fetare.

Namazi i bajramit është një namaz me dy rekate që falet dy herë në vit, në bajramin e ramazanit dhe në bajramin e kurbanit.

Kushtet e vlefshmërisë së namazit të bajramit, sipas hanefitëve, janë të njëjta me kushtet e vlefshmërisë së namazit të xhumasë duke përjashtuar hutben, sepse mes këtyre dy namazeve ka ndryshim vetëm për sa i përket konkluzionit mbi hutben. Ndërsa në namazin e xhumasë, hutbeja është kusht vlefshmërie, në namazin e bajramit është sunet. Gjithashtu, ndërsa në namazin e xhumasë, hutbeja mbahet para namazit, në namazin e bajramit mbahet pas namazit.

Ndryshimi i namazit të bajramit nga namazet e tjera janë tre tekbiuret shtesë në çdo rekat. Tekbiuret shtesë që janë vaxhib, në rekatën e parë bëhen para kiratit (këndimit të Kur'anit), kurse në rekatën e dytë, pas kiratit. Në thënien e tekbitit, duart ngrihen lart, pastaj ulen poshtë duke i lënë të lira anash. Në rekatën e parë, pas tekbitit të fillimit (iftitah), duart lidhen dhe këndohet Subhaneke-ja. Pas kësaj, bashkë me imamin, bëhen tekbiuret shtesë. Si në tekbiuret e tjera, tekbiiri i imamit bëhet me zë të lartë, kurse tekbiuret e xhematit, me zë të ulët. Duke thënë "Allahu Ekber", duart ngrihen lart dhe lëshohen anash të lira. Pastaj bëhet tekbiiri i dytë si i pari, sërish pritët pak. Pastaj bëhet tekbiiri i tretë (i fundit) dhe duart lidhen. Xhemati qëndron në heshtje, ndërsa imami, pas Eudhubesmeles, kalon në këndimin e Kur'anit me zë duke kënduar Fatihanë dhe një sure tjetër. Pasi bëhet rukuja dhe dy sexhdet, imami ngrihet për në rekatën e dytë. Në rekatën e dytë, pasi imami të këndojë Fatihanë dhe një sure tjetër, bëhen tre tekbiure duke i lëshuar duart anash. Në tekbinin e katërt bëhet kalimi në ruku, pastaj bëhen edhe dy sexhdet dhe namazi plotësohet.

Seid b. As pyeti Ebu Musa el-Esharinë dhe Hudhejfe b. Jeman: Si i merrte Profeti tekbiuret në bajramin e madh dhe të kurbanit? Ebu Musa tha: "Merrte katër tekbiure sikurse tekbiuret e xhenazes" (Ebu Daud). Në rekatën e parë përveç tri tekbiureve është llogaritur edhe tekbiiri fillestar, ndërsa në rekatën e dytë është llogaritur edhe tekbiiri për rënien në ruku. Kjo është sipas medh'hebit Hanefi.

Pas namazit, imami ngjitet në minber dhe pa u ulur fare, mban hutben. Në vend të lavdërimit të Allahut që bëhet në namazin e xhumasë, këtu imami thotë: "Allahu Ekber, Allahu Ekber, la ilahe il'lallahu u'Allahu Ekber. Allahu Ekber ue lil'lahlilhamd", kurse xhemati e shoqëron. Si në namazin e xhumasë, imami e ndan hutben në dy pjesë dhe në mes të pjesëve ulet pak.

Në namazin e bajramit shkohet në rrugë me tekbiir. Këto tekbiure, në bajramin e Ramazanit bëhen pa zë, kurse në bajramin e Kurbanit, me zë. Pas arritjes në xhami, në të dy bajramet bëhen tekbiure të përbashkëta gjer në kohën e namazit. Por, nëse në xhami mbahet vazë (predikim), ulemi e dëgjojmë në heshtje. Koha e namazit të bajramit është pas daljes së kohës kerahet të lindjes së diellit. Kjo kohë hyn kur dielli ngrihet një ose dy shtiza pasi të ketë lindur, që i bie rreth 30 apo 45 minuta pas lindjes së diellit.

MYSAFIRËT E VEGJËL TË XHAMISË

Fëmijët janë gëzimi dhe bukuria e çdo shtëpie, fshati e qyteti, stolia e rrugës, shpresa e vendit. Prania e tyre i jep gjallëri dhe kuptim jetës. Mungesa e tyre është shenjë ndjellakeqe e një vendi. Kur dëgjojmë se si shumë nëna e baballarë nuk formojnë familje apo nuk lindin fëmijë për shkak të karrierës, për shkak të ruajtjes së vijës së trupit, për shkaqe absurde, dhe të tillët përkrahen nga politika zyrtare dhe OJQ-të, atëherë të vjen të vajtosh.

Në rrafshin fetar, është e papranueshme kur ata fëmijë që kemi, i aftësojmë me kurse për kompjuter, për anglisht, për qitje me armë, për bërje muzikë në piano apo kitarë, për kujdesin ndaj shtazëve (qenve, maceve dhe bishave tjera), por nuk i edukojmë që duhet të krijojnë familje, të kenë fëmijë dhe t'i duan ata, kjo është fundi i absurdit. Natyrisht, edhe ata pak fëmijë që janë, janë më tepër "aksident" i bashkëjetesës e jo fryt i dashurisë martesore. Shikoni Perëndimin, ku gjysma e popullsisë janë pensionistë, me nga një qen apo mace në dorë, por shume rrallë i shohim me nipër apo mbesa për dorë.¹ Kjo ka filluar të ndodh edhe te shqiptarët. Fëmijët për një jetë më të mirë braktisin prindërit dhe mësojnë botën perëndimore. Atje ruajnë derrat e gjermanëve por refuzojnë t'i ruajnë lopët e babait. Çfarë t'i thua mjekut që ik në Gjermani, kur këtu është "mbret" e atje bëhet "çole". Prandaj, shkollat po zbrazen, por edhe xhamitë po. Xhemati i ri po ik në Evropë pas iPhone-it apo Samsungut, ndërsa po e harron prindin dhe vendlindjen për pak gjë. Mendojmë se faji kryesor bie mbi prindërit, sepse i edukuan si materialist e jo si musliman. Prindërit harruan fjalët e Pejgamberit s.a.v.s.: "Secili prej jush është bari dhe secili është përgjegjës për kopenë e tij. Burri është bari për shtëpinë e tij dhe përgjegjës për kopenë e tij. Gruaja është bareshë në shtëpinë e burrit të saj dhe përgjegjëse për kopenë e saj."²

Fëmijët në xhami, po apo jo, nuk mund të shtrohet si pyetje! Pa tjetër po! Ne mund t'i diskutojmë modalitetet e

1. Është i llahtarshëm lajmi nga OBSH 2020 kur pohon se shumica e të vdekurve nga Korova-Virusi në Perëndim janë pleq nga azilet. Shiko: <https://a2news.com/2020/04/23/obsh-gjysma-e-viktimave-ne-evrope-jetonin-ne-azil/>; Gjithashtu: <https://www.flashnews.al/e-frikshme-nuk-vdesin-ne-spitale-shumica-e-viktimave-te-koronavirusit-jane-shenuar-ne-keto-qendra/>.

2. Buhariu, Sahih; Muslimi, Sahih.

pranisë së tyre në xhami: sipas moshës, mendësive, formave, mënyrave etj. Xhamia është e të gjithëve dhe dera e së cilës nuk i mbyllet askujt, drita e saj nuk i privohet askujt! Është vendi, ku fëmijët janë më të privilegjuarit, sidomos kur shoqërohen me prindër të pjekur, që e njohin mirë frymën e xhamisë dhe kufijtë e etikës së saj dhe kufijtë e mirësjelljes në të! Xhamia është vendi ku Resulullahu a.s. zbriti nga minberi për të marrë në krahë nipin e tij dhe për t'u rikthyer së bashku me të në minber, si hatibi më i mëshirshëm dhe gjyshi më i mirë i krejt njerëzimit! Xhamia është vendi ku Resulullahu a.s. zgjati sexhden në një namaz me xhemat, sepse nipi i tij kishte hipur mbi shpinën e gjyshit! Xhamia është vendi ku Resulullahu a.s. shkurttoi namazin, sepse dëgjoi të qarat e një foshnjeje, e ëma e së cilës falej së bashku me xhematin, pas të Dërguarit të Allahut! Enes ibn Maliku r.a. na tregon se Resulullahu a.s. ka thënë: "E filloj namazin dhe dua ta zgjas atë, kur dëgjoj të qarat e fëmijës, e shkurttoj, sepse e di dhembshurinë e nënës për të qarat e tij!"³ Xhamia është vendi ku Resulullahu a.s. mbante në prehër, në njërën anë vogëlushin Usame ibn Zejdin dhe në tjetrin nipin e tij, Hasanin, të cilët i përqaftonte dhe lutej: "O Allah, ki mëshirë për këta të dy, sepse edhe unë kam mëshirë për ta!"⁴ Xhamia është vendi, ku ndër të tjera mësojmë se, fëmijët janë amanet i shtrenjtë, bekim nga Zoti dhe se, edukimi i tyre i shëndoshë, është shërbimi më i mirë për të sotmen dhe të ardhmen tonë si shoqëri islame!⁵

SHEMBUJ NGA JETA E PEJGAMBERIT TË ALLAHUT

Burejde b. Husejb r.a., sahabi (shoku) që me Pejgamberin e Allahut a.s. mori pjesë në 16 beteja, ka rrëfyer:

"Derisa Pejgamberi i Allahut s.a.v.s. ka mbajtur hutben, Hasani dhe Husejni, me këmisha të kuqe, duke zënë në thua, hynë në mesxhid. Duke i parë ata, Pejgamberi i Allahut a.s. menjëherë zbriti nga minberi, i mori në krahë dhe sërish u ngjiti në minber, duke i vënë të ulen para tij." Pastaj tha: "Dhe ta dini se pasuria juaj dhe fëmijët tuaj janë vetëm sprovë, kurse tek Allahu, tek Ai ka shpërblim të madh." (El-Enfal, 28)

Siç përcjellin transmetuesit e hadithit Pejgamberi i Allahut

3. Imam Buhariu, Sahih.

4. Imam Buhariu, Sahih.

5. Shiko: <https://muhamedsytari.net/?p=2398>.

s.a.v.s., edhe pse duke mbajtur hutbe, zbret nga minberi, merr fëmijët në krah dhe vazhdon misionin e tij pejgamberik. Ndaj, Muhammedi a.s. ishte shembull në çdo aspekt, me bujarinë dhe bashkëdhembjen e tij. Ai i donte fëmijët, iu kushtonte vëmendje dhe iu bënte me dije që i do ata. Këtë sjellje të tij e vërenin edhe fëmijët tjerë të qytetit e jo vetëm ata familjarë. Këtë sjellje ai e bënte si drejtpërdrejt, kur i takonte në rrugë, ashtu edhe nëpërmjet prindërve, dhe këshillave të përgjithshme. Më së shpeshti fëmijët i takonte në xhami, ku ata silleshin që të përshtateshin e mësoheshin me mësimet islame. Xhamia ishte vendi kryesor për formimin e personalitetit të fëmijëve, si njerëz, si prindër, si punëtor, si luftëtar. Aty edhe arsimoheshin me dije të ndryshme, varësisht nga ligjëruesi por edhe prirja e tyre.

Fëmijët duke ndjekur xhaminë, mësonin fenë, mësonin dijet kryesore të kohës, ambientoheshin në rrethana heterogjene sociale, racore, ish-fetare, ish-gjuhësore. Thjesht, bëhej një ambientim social duke thyer moshat, ngjyrat, racat, bindjet, pasanikët, varfanjakët, të fuqishmit, të dobët, liderët dhe njerëzit e zakonshëm. Fëmijët radhiteshin në rreshta në namaz, bëheshin pjesëmarrës si dëgjues të bisedave të tërriturve për tregti, bujqësi, blegtori, përgatitjet për luftë etj.⁶

Me fëmijët duhet të punohet sinqerisht dhe thellësisht. Sjellja jonë e tërbuar dhe e ngurtë, do t'i largojë nga ne, do t'i largojë nga xhamia dhe Kur'ani. Mosndjekja e Muhamedit a.s. në edukim do të na asimilojë në popull që meriton ndëshkimin. Mosndjekja e rrugës së Pejgamberit Allahut a.s. është shtypja e fëmijëve, shkelja e dinjitetit të tyre, dëbimi nga vetja, dashuria e devjuar. Ata që pengojnë fëmijët në xhami, duhet të mendojnë se fëmijët i pret alternativa tjetër, rruga, alkooli, prostitucioni, pijet narkotike, mashtrimi, vjedhja, korrupsioni dhe shumë marifetllëqe që po i përjeton tashmë edhe koha jonë. Fëmijëve duhet t'i japin rast të rriten mirë, të arsimohen e edukohen, ta dëshmojnë veten në përgjegjësitë që do t'ua besojnë konformë moshës së tyre. Bërja e tyre pjesë e familjes, e bashkësisë, i bën ata të ndërgjegjshëm, të kalitur dhe potencialisht të aftë t'i marrin përgjegjësitë e tyre kur të rriten.⁷

Fëmijët ndonjëherë edhe shfaqin çapëkenllëqe, tregojnë çaste jo fortë të mira për ambientin e xhamisë, por largimi nga xhamia si parim, është e papranueshme. Të mos harrojmë, xhamia është Shtëpi e Zotit, dhe edhe vetë ne jemi mysafirë në të, andaj si e largojnë dikë nga shtëpia e huaj, sidomos fëmijët, brezin e ardhshëm, xhematin e 5-6 dekadat e ardhshme. Së pari imami i xhamisë, pastaj edhe xhematinjtë më të rregullt dhe familja duhet të jenë shtylla të edukimit të fëmijëve. Njëra ndër veprimet e para është durimi ndaj fëmijëve, sepse as ne tërërit nuk jemi engjëj dhe kemi dobësitë tona. Së dyti, duke i afruar e duke iu

6. Janë të mrekullueshme fjalët e dr. Mehmet Gormez, derisa ishte kryetar i Bashkësisë Islame në Turqi: "Zëri i fëmijëve në xhami nuk është zhurmë, por është begati e Allahut." Gjithashtu Dr. Gormez tha: "Atyrë që iu pengon zhurma e fëmijëve në xhami, lirisht le të falen në shtëpi."

7. Vendimi mbi sjelljen e fëmijëve në xhami, në: <http://www.revista-familja.com/vendimi-mbi-sjelljen-e-femijeve-ne-xhami/amp/>.

dhënë afërsi, ata i përvetësojmë. Pastaj, duhet t'i marrin në namaze të shkurtra, në tubime ku ata nuk do të bezdisen dhe gjithnjë të jenë nën kujdesin e tërëriturve.⁸

Këshilla jonë që fëmijët duhet të jenë në xhamia nuk nënkupton që ne t'i marrim në xhami edhe foshnjat, edhe fëmijët krejt të vegjël, të cilët do të qajnë, do të bëjnë zhurmë. Xhamia nuk është çerdhe as kënd lojërash. Nuk do të preferonim që në xhami të sillen fëmijët më të vegjël se pesë vjet. Duhet ta kemi parasysh si prindër edhe llojin e fëmijës. Ata fëmijë që janë të urtë, nuk ka problem, mund ta vizitojnë xhaminë, por ata fëmijë që janë të gjallë, pak edhe të mbrapshtë, lozonjarë, duhet t'i frenojmë dhe me punë më të veçantë t'i përgatisim për xhami. Hadithi i cili thotë: "Shmangini fëmijët tuaj nga xhamitë tuaja", është hadith specifik, që rregullon një rast dhe një çast, ose një kategori fëmijësh, e jo si parim në përgjithësi.⁹

Në vazhdim do t'i cekim edhe dy hadithe, edhe si ilustrim edhe si provë por edhe si përfundim se si duhet të sillemi ne në rastin tonë, ose si shoqëri:

1. Sheded i r.a. thotë: "Doli te ne i Dërguari i Allahut a.s. në një prej dy namazeve, në atë të drekës apo ikindisë, duke mbajtur Hasanin ose Husejnin [dy djemtë e vegjël të Fatimes r.a., vajzës së Pejgamberit a.s. Pejgamberi a.s. erdhi dhe e vendosi fëmijën te këmba e tij dhe pastaj mori tekbinin fillestar për namaz, u fal dhe kur ra në sexhde e zgjati sexhden. Unë e ngrita kokën ndër njerëz dhe pashë një fëmijë të vogël mbi shpinën e të Dërguarit të Allahut a.s., ndërkohë që ai gjendej në sexhde. Menjëherë u ktheva në pozicionim tim në sexhde. Kur i Dërguari i a.s. e kreu namazin, njerëzit thanë: O i Dërguar i Allahut! Bëre një sexhde të cilën e zgjate aq sa ne menduam se të ka ndodhur diçka ose se po të zbriste shpallje hyjnore. Pejgamberit a.s. tha: "Asgjë nga kjo e gjitha nuk ka ndodhur, porse djali im ishte i hipur mbi mua dhe nuk preferova ta ngucja derisa ta bënte atë që donte".¹⁰

2. "I Dërguari i Allahut a.s. po falej dhe kur binte në sexhde Haseni dhe Husejni i kërcenin në shpinë. Nëse njerëzit i pengonin ata të dy, Pejgamberit a.s. u bënte njerëzve me shenjë që t'i linin. Pasi e mbaroi namazin, ai i mori ata të dy në prehër."¹¹ Hadithe të tilla ka përplot.¹²

8. Sipas: <https://semerkand.ba/za-procitati/magazin/br-104/mali-gosti-allaha-dz-s/>.

9. Vendimi mbi sjelljen e fëmijëve në xhami, në: <http://www.revista-familja.com/vendimi-mbi-sjelljen-e-femijeve-ne-xhami/amp/>.

10. Nesaiu dhe Hakimi, hadith i saktë.

11. Ibn Huzejme, hadithi i saktë.

12. Ebu Katade r.a. ka thënë: E kam parë të Dërguarin e Allahut a.s. me Umemen, të bijën e Zejnebes, vajzës së të Dërguarit të Allahut a.s. të hedhur mbi supe. Kur ai binte në ruku e vendoste atë (në tokë) dhe kur ngrihej nga sexhdja e kthente sërish (në supe). (Buhariu, Sahih dhe Muslimi, Sahih. Hadith i saktë.)

2. I Dërguari i Allahut a.s. ka thënë: "Unë hyj në namaz duke dashur ta zgjas atë, por në ndërkohë dëgjoj të qarat e fëmijës së vogël dhe bëj lehtësime në namazin tim pasi e di lëndimin e madh që ndien nëna për shkak të qarjes së të voglit të saj". (Buhariu, Sahih, Hadith i saktë.)

GRUAJA MYSLIMANE SHQIPTARE NË RAMAZAN

Ramazani është një muaj i shumëpritur për çdo besimtar e besimtare, për shkak se ai është i veçantë dhe njeriut, një herë në vit, i jepet mundësia për ta jetuar. Nëse do të përqendrohemi dhe të mendojmë pak për rolin që kanë në ramazan gjyshet, nënat, bashkëshortet, motrat dhe vajzat tona, do të shohim se ato, përveçse e presin me shumë mall, bëjnë përgatitje dhe planifikojnë që ky muaj të kalojë sa më mbarë.

Përgatitjet, kujdesi dhe mirësjellja e grave myslimane shqiptare e bëjnë më të veçantë këtë muaj, duke sjellë aromë feste në shtëpitë tona.

Pa dyshim se me anë të të gjitha këtyre përgatitjeve, ato përcjellin te brezi pasardhës përshtypje të jashtëzakonshme. Kjo bën që, pas kalimit të këtij muaji, te pjesëtarët e familjes të krijohet menjëherë ndjenja e mallit për këtë atmosferë të bukur.

Nënat, duke i dhënë gjallëri, atmosferë festive dhe njëkohësisht shpirtërore ambienteve familjare, kanë lënë te fëmijët kujtime të pakrahasueshme, si dhe dëshirën që çdo muaj të jetë ramazan.

Gruaja përpiqet t'i kushtojë një kujdes të veçantë këtij muaji dhe gjithashtu kujdeset të koordinojë punët si brenda, ashtu dhe jashtë familjes, me qëllim që të përfitojë kohë edhe për adhurimet personale. Ajo nuk e kalon të gjithë kohën në kuzhinë. Edhe ajo shkon të falë namazin e teravive, lutet, lexon Kur'an dhe libra të ndryshëm, që kanë në thelb fenë, agjërimin, vlerat e tij, për mënyrën se si duhet shfrytëzuar kjo periudhë e artë, etj. Përmendja e vazhdueshme e Allahut gjatë ditës, duke ruajtur veten edhe nga mëkatet e gjuhës, është nga punët kryesore që femra kryen me rigorozitet.

Ramazani i nxit besimtarët që të takohen më tepër me njëri-tjetrin, të përjetojnë së bashku begatitë e tij të pafund, prandaj gratë organizojnë takime mes tyre, si biseda fetare, ku këmbëjnë me njëra-tjetrën njohuri dhe ide të ndryshme, organizojnë aktivitete bamirësie, ushqejnë nevojtarët, kujdesen për jetimët, etj. Kështu, ato nuk e neglizhojnë asnjëherë dimensionin social të këtij muaji.

Profeti a.s. thotë: "Asaj gruaje që fal pesë kohët e

namazit, agjëron muajin e Ramazanit, ruan nderin dhe respekton burrin e saj, Ditën e Gjykimit do t'i thuhet: 'Hyr në Xhenet nga cila derë të duash'".

Gruaja myslimane, duke qenë e ndërgjegjshme për vlerën e kohës, përpiket ta shfrytëzojë më tepër me vepra sesa me fjalë, më tepër me lot sinqeriteti, devotshmërie sesa me heshtje.

Profeti a.s., për vlerën dhe rëndësinë e kohës së agjëruetit gjatë Ramazanit, thotë: "Heshtja e agjëruetit është si përmendja e Allahut (tesbih), gjumi i tij është adhurim (ibadet), sikur të falë namaz, puna e tij shpërblehet shumëfish, ndërsa dua e tij është e pranuar!"

Ramazani është muaji që e pasuron shumë kulturën e ushqimit dhe të pijeve. Kur vjen Ramazani, gruaja është ajo që menaxhon kuzhinën. Edhe burri sigurisht ka kontributin e vet. Të dy kanë detyra të ndryshme, prandaj dhe nuk mund t'i krahasojmë. Një rol të tillë vendimtar gratë e kanë edhe gjatë Bajramit, sepse kur afrohet kjo festë ato sërish përgatisin dhe janë përgjegjëse për shtëpinë dhe familjen.

Obligimet dhe angazhimet e gruas gjatë Ramazanit

shtohen, por pavarësisht kësaj, ajo nuk ndien aspak lodhje, por çdo ditë merr më shumë kënaqësi. Këtë e dëshmon fakti se, pavarësisht një muaji kaq intensiv, edhe ajo, si gjithë të tjerët, e pret me padurim e me mall Ramazanin e vitit të ardhshëm.

Në veprat, fjalët dhe sjelljet e çdo gruaje shpaloset ndjenja e të qenët e dobishme brenda familjes, por edhe në shoqëri. Edhe gjatë këtij muaji figurën e gruas e gjejmë gjithmonë e më të dobishme, gjë që ndikon pozitivisht te fëmijët, të cilët rriten dhe edukohen me shembullin e nënës.

Gruaja myslimane me anë të gatimeve të saj, nuk ushqen vetëm familjarët, por edhe mysafirët, komshinjtë, nevojtarët. Ajo kërkon të solidarizohet me fjalët e të Dërguarit të Zotit, i cili porositi: "Ushqeni dikë gjatë Ramazanit, qoftë edhe me një hurmë".

Nga sa u përmend më lart kuptohet se gruaja luan një rol të rëndësishëm e tejet pozitiv në pritjen, përgatitjen dhe përcjelljen e këtij muaji të bekuar. Nga ana tjetër, Ramazani për të është një pikënisje për veprat e mira, si dhe për ripërtëritjen e rolit të saj të mrekullueshëm në gjithë spektrin jetësor.

**ÇFARË MBETET
NUK TRETET**

Njeriu përjeton çdo ditë stuhi mendimesh. Nuk mund ta ndalësh këtë stuhi që sjell kujtime që nga thellësitë e kohës e deri tek ëndrrat për të ardhmen. Është veprimtari e përditshme, pavarësisht se je duke jetuar një të tanishme e cila pas një çasti nuk mbetet më e tillë. Në morinë e të gjitha gjërave që vijnë e ikin përgjatë stuhisë, njeriu duhet të dijë se cilat duhet të mbajë e cilat t'i lërë të shkojnë. Nuk duhet të mbingarkohet me gjëra të panevojshme, sepse do t'i duhet punë e madhe për t'u krijuar hapësirën gjërave të rëndësishme. Është më e udhës të filtrosh mendimet qysh në nisjen e stuhisë sesa të presësh të lëshojnë rrënjë dhe më pas të fillosh nga puna për largimin e asaj pjese që nuk duhet. Shumë syresh që nuk kanë durimin për të përballuar valën e parë goditëse iu japin hapësirë të konsiderueshme gjërave të pavlefshme, duke mos e kuptuar aspak se i kanë hapur dyert një lodhje dhe stërmundimi që do t'u hajë kohën dhe nervat. Nuk mund të jetojë njeriu i molepsur gjithë jetën me gjëra të cilat i sjellin bezdi. Janë gjëra të cilat konsiderohen të vogla, të parëndësishme nëse i bën pjesë të jetës, por që me kalimin e kohës bëhen të mëdha dhe të ngushtojnë së tepërmi hapësirën e zemrës.

Sa më gjatë të rrojnë në zemrën e njeriut, aq më e natyrshme bëhet dashuria ndaj tyre, dhe për rrjedhojë shkëputja prej tyre apo largimi i tyre nga zemra bëhet shumë i vështirë. Në çastin kur njeriu ndjen se zemra i është ngushtuar dhe nuk është më në paqe me veten dhe me botën, kupton se çfarë i ka shkaktuar vetes me atë pakujdesi fillestare ndaj gjërave të konsideruara si grimca të parëndësishme dhe të padenja për t'iu kushtuar aq shumë vëmendje. Çdokush e dëshiron paqtimin e zemrës, por jo çdokush mund të shkëputet nga ngushtësia e saj. Pasi ke jetuar bukur gjatë me mendime të cilat mënyrën e jetesës që të ngushtoi zemrën ta kanë lavdëruar dhe ngritur në kupë të qiellit si e vetmja mënyrë për të shijuar jetën, është shumë e vështirë të bësh përmbysjen e madhe dhe të rigjesh

udhën e rigjallërimit të saj. Të qenit shumë e vështirë nuk do të thotë e pamundur, por që të ndodhë kjo duhet të depërtojë thellë në zemër keqardhja për gjithë sa ke jetuar në kundërshtim me vlerat që mbajnë zemrën në jetë, që i mundësojnë njeriut të ketë statusin njeri.

Nuk mjafton vetëm keqardhja, por krahas saj duhet të nisësh një betejë të madhe e cila do të prekë së pari veten, familjen, farestin, miqësitë. Nuk është e lehtë t'i kundërvihesh vetes. Armiku më i egër dhe më i pabesë i njeriut është vetja e tij, që mund ta lërë në baltë atëherë kur nuk e mendon aspak. Prandaj duhet një fuqi e madhe që të bindësh veten se duhet ndryshuar mënyra e jetesës. Kjo mund të ndodhë nëse vlerat që e bëjnë njeriun njeri kthehen në yllin polar, dhe fjalët e veprat në jetën e përditshme marrin verditin e vlerave para se të ndodhin. Është e mundimshme, por kjo është rruga.

Në këtë ndryshim të madh mund të mos kesh dakordësi të familjarëve, farestnisë, miqësisë, sepse do të shohin një tjetër njeri, i cili iu duket shumë i çuditshëm, madje i pabesueshëm në ato që thotë e bën. E kanë të vështirë të besojnë ndryshimin, sepse dyshojnë tek fuqia e vlerave. Do të ta vështirësojnë betejën me veten, duke u përpjekur të të kthejnë në "identitet", sepse identiteti i ri, de facto i duhuri, nuk iu përshtatet shijeve të tyre. Në këtë mes njeriu zien përbrenda si vullkan. A duhet të jetojë për të plotësuar shijet e njerëzve që e rrethojnë, apo duhet të jetojë jetën e re sipas vlerave që do ta çlirojnë nga zemërngushtësia? Në përpjekjen e brendshme, në këtë betejë që nuk merr fund për aq sa njeriu jeton, zemra fillon e tret gjërat e panevojshme dhe të parëndësishme, duke i hapur udhë dalëngadalë zgjerimit të zemrës dhe rivendosjes së paqes së humbur. Është një zjarr jetësor që do të tretë çdo gjë të pavlefshme dhe do t'i japë shkëlqim asaj pjese qenësore që qëndronte e fshehur. Çfarë mbetet më pas nuk do të tretet nga asnjë provë sado e vështirë të jetë. Nëse mbërrin në këtë pikë, atëherë ke filluar të jetosh.

NDIKIMI I AGJËRIMIT NË FORMIMIN E PERSONALITETIT TË NJERIUT

Agjërimi është një shkollë e llojit të vet që përmban disa dimensione për të cilat do të bëhet fjalë në këtë shkrim.

1. Dimensioi shpirtëror

Me anë të agjëritit vërtetohet nënshtrimi ndaj Allahut të Lartësuar. Duke i kontrolluar tekat e veta dhe duke i privuar ato nga kënaqësia, agjëruesi përballon sakrificën që është produkt i shehadeit - pranimit të singertë të Allahut xh.sh. për Zot Absolut.

Me këtë besimtari arrin shkallën e devotshmërisë (nënshtrimit të plotë), gjë që shihet qartë nga ajeti i agjëritit, që thotë: "O besimtarë, agjërimin e keni obligim të detyrueshëm, siç e kishin detyrë edhe ata që ishin para jush, në mënyrë që të arrini devotshmërinë." (Bekare, 183)

Gjatë historisë njerëzore, përvoja e shumë popujve ka treguar se agjërimi ka vlerë praktike për njeriun. Qëllimi i agjëritit në Islam është të kultivojë në personalitetin e njeriut elemente të tilla pozitive që si tërësi Kur'ani i quan takva - që do të thotë devotshmëri, përpjekje e vazhdueshme që të ruhemi nga gjynahu (mosbindja ndaj Allahut), sepse agjërimi mposht epshet, që janë iniciatorët e mosbindjes dhe gjynahut.

Rrënja e fjalës takva, ka domethënien të ruhesh, të mbrohesh nga ndonjë gjë dhe Kur'ani e përdor në këtë kuptim tekstual (shih: 52:27; 40:45; 40:90; 76:11). Kështu takva do të thotë të mbrohesh nga pasojat e dëmshme të sjelljes vetanake. Në qoftë se me "frikën nga Zoti", mendojmë frikën nga pasojat e veprave të njeriut në këtë botë dhe në botën e ardhshme, atëherë kemi plotësisht të drejtë. Me fjalë të tjera, frika rrjedh nga ndjenja akute e përgjegjësisë në këtë dhe në botën e ardhshme, kjo nuk është frikë nga ujku a nga ndonjë tiran, sepse Zoti i Kur'anit, ndonëse aplikon dënime të rrepta edhe në këtë dhe në botën e përtejme, Ai fal me mëshirën e Tij të pakufishme. Kur merren parasysh të gjitha ajetet që kanë të bëjnë me këtë koncept, përkufizimin më të mirë të fjalës takva do ta japim nëse pohojmë se veprat janë të njeriut, e gjykimi i vërtetë e i vlefshëm për to, si dhe standardet sipas të cilave ato vlerësohen, janë jashtë tij. Po edhe kur është fjala për sjelljen kolektive të shoqërisë, kriteri përfundimtar i gjykimit për atë sjellje si edhe vetë gjykimi, e kapërcejnë shoqërinë. Përderisa individ i shoqëria do ta kenë këtë parasysh, kur është fjala për sjelljen e tyre, ata lëvizin brenda asaj që nënkupton takva-ja.

Në kontekst të shqyrtimit tonë, takva pra do të thotë të qëndrosh i fuqishëm brenda synimeve morale - kufijve të Zotit - dhe të mos i tejkalosh kufijtë, domethënë të mos çrregullosh baraspeshën e atyre synimeve. Kur arrihet kjo, sjelljes njerëzore i dhurohet ajo cilësi që e transformon atë në "shërbim

të Zotit" (ibadet). Një sjellje e tillë, sipas Kur'anit (6:60), sjell shpërblim të dhjetëfishtë (ose të shumëfishtë 4:40), ndërsa e keqja dënohet vetëm sipas meritës, nëse nuk është "falur" krejtësisht, domethënë nëse veprimi i saj nuk është asgjësuar.

Është e qartë se sa takva-ja merr pjesë në formimin moral të njeriut, sepse njeriu është qenie që ka nevojë edhe për ndihmë preventive, si nga ndikimet e jashtme që influencojnë në qenien fizike, ashtu edhe nga mësymjet që sulmojnë strukturën e tij të brendshme të ndërdijes dhe vetë vetëdijën.

2. Dimensioi edukativ

Edukimi i njeriut forcohet dhe përkryhet me agjërim. Muhamedi a.s. thotë: "Agjërimi është mburojë nga çdo e keqe...". Pastaj, në hadithin tjetër: "Kur ju vijnë mendime të këqija ose kur dikush ju provokon a ju sulmon, thoni: "Unë jam agjërueshëm". Vetëm duke zotëruar instinktet, formojmë karakter të fortë, e ky është qëllimi i edukimit familjar, i shkollës dhe i shoqërisë. Lidhur me këtë Kanti thotë: "Edukimi është problemi më i madh me të cilin ballafaqohet njeriu."

Nga të gjitha adhurimet e përcaktuara për njeriun, namazi dhe agjërimi kanë rolin më të rëndësishëm në edukimin e tij dhe në këtë aspekt janë të pazëvendësueshëm. Kanë ndikim shumë të madh në evoluimin e fuqive shpirtërore, moralo-etike, mendore, trupore, të vullnetit, të zemrës, që bashkërisht formojnë personalitetin e njeriut. Agjërimi dhe namazi ndikojnë drejtpërdrejt në zemrën dhe shpirtin e njeriut duke kultivuar tek ato çdo gjë që është e dobishme dhe fisnike, natyrisht nëse kryhen drejt, me rregull e me korrektësi. Ato luajnë rol pazëvendësueshëm në formimin e personalitetit moralo-etik, i cili vetëm atëherë do të jetë në gjendje të kryejë misionin e mëkëmbësit dhe sundimtarit të Allahut në tokë, misionin e paqes, dashurisë, drejtësisë sociale e humanizmit ndër njerëzit.

Agjërimi është një lloj shkolle morale, ku bëhen të mprehta shumë kualitete e virtyte, prej të cilave më të rëndësishmet janë:

a) - lufta me vetveten

Duke agjëruar, besimtari ushtron kontroll mbi epshet e veta, duke ia nënshtruar ato arsyes, e cila zgjodhi nënshtrimin ndaj Zotit. Besimtari agjërimin e kupton si armë në luftë kundër çdo gjëje negative dhe jo të denjë për të. Kufizimet e Ramazanit nuk i merr si ngarkesë, por si një ndihmë të jashtëzakonshme për përparimin e tij individual në çdo aspekt të jetës. Allahu xh.sh. e bëri obligim agjërimin si mjet çlirimi të njeriut nga robërimi i çdo idhulli të mundshëm, qoftë të atyre që janë brenda njeriut, qoftë të atyre që janë jashtë tij, dhe kështu ky ibadet bëhet bazë e stabilitetit të besimtarit në fe.

Agjërimi i Ramazanit nxit ripërtëritjen dhe

rigjenerimin shpirtëror, por edhe konfirmimin e ekuilibrit e të vendosmërisë personale. Nga ne kërkon t'i mobilizojmë të gjitha forcat për riedukim e përkryerje. Na mëson për qëndrueshmëri dhe ballafaqim me provokimet vetjake, që i nxit epshi dhe lakmia. Ringjall te ne mendime pozitive, vlera humane dhe na bën ngadhënjimtarë mbi instinktët e monotonisë së përditshme. Gjatë agjërimit ne jemi më të pasur si nga ana shëndetësore, ashtu edhe nga aspekti shpirtëror, dhe si rezultat i kësaj, jemi më afër vetes dhe më afër të tjerëve.

b) durimi

Duke agjëruar besimtari provon durimin që e përdor në luftë kundër shejtanit të mallkuar, por, gjithsesi, ai e ndihmon edhe në përballimin e sprovave të ndryshme. Agjërimi është durim disaorësh dhe ai që dështon në betejën e zhvilluar në mes agjërimit dhe epshit të vet, do të dështojë edhe para armiqve të tij. Të dështuarit në mejdan të vogël, nuk janë të aftë t'i sigurojnë fitore popullit të vet në ndonjë konflikt më të madh.

Duke agjëruar, forcojmë vullnetin dhe e mësojmë atë për durim. Agjëruesi përballon urinë edhe pse e ka përpara ushqimin e këndshëm, përballon etjen dhe para tij është uji i ftohtë, mbetet i pastër, ndonëse përpara ka gruan e vet, askush nuk e përcjell përveç Zotit dhe nuk e drejton përveç ndërgjegjes së tij, askush nuk e ndihmon përveç vullnetit të tij të fuqishëm, e kjo zgjat 15 orë a më shumë, për çdo ditë, një muaj të tërë, për çdo vit. Cila shkollë e edukon vullnetin e njeriut dhe e mëson për durim të qëndrueshëm sikurse shkolla e agjërimit, që Islami e hapi dhe e bëri të obligueshme në kohën e Ramazanit dhe fakultative jashtë tij?!

Është me rëndësi të citojmë këtu dy hadithe të Pejgamberit a.s. lidhur me këtë çështje. Në hadithin e parë, ai u drejtohet të rinjve: "O grup i të rinjve, cili prej jush i ka mundësitë, le të martohet, sepse me këtë mbron shikimin dhe pjesët e turpshme, e kush nuk mundet, le të agjërojë, sepse agjërimi është mburojë."

Në hadithin tjetër Pejgamberi a.s. thotë: "Çdo gjë ka zekatin e vet, zekati i trupit është agjërimi, e agjërimi është gjysma e durimit."

c) solidariteti

Duke përballuar urinë, agjëruesi solidarizohet me të uriturit, pa harruar obligimin e vet për t'i ndihmuar ata që kanë nevojë për të.

Agjërimi, përveç të tjerash, është edhe faktor moral, që zhvillon dhe forcon ndjenjën e solidaritetit. Një muaj agjërim ka ndikim të fuqishëm edukativo-social. Një person që

asnjëherë nuk e ka ndier e përjetuar urinë, nuk mund t'i kuptojë problemet dhe vështirësitë e të varfërve e të uriturve. Vetëm atëherë kur njeriu ndien dhe përjeton urinë, ai fillon të mendojë për të, duke ndierë në shpirt imperativin e ndërgjegjes që t'i ndihmojë ata që kanë nevojë. Kur e ndien sa e vështirë është uria, njeriu mëson t'i vlerësojë begatitë që Allahu xh.sh i ka dhuruar.

Solidariteti i myslimanëve gjatë Ramazanit manifestohet në dhënien e zekatit dhe obligimeve të tjera materiale, e në mënyrë të veçantë zekatu'l-fitrit.

Në Kur'an thuhet: "Shpenzoni në rrugën e Zotit dhe mos e shkatërroni vetveten me duart tuaja."

Muhamedi a.s. thotë: "Ajo që e jepni, është juaja, ajo që mbetet, u përket trashëgimtarëve."

d) saktësia

Në rrugën e madhe nga drita e shpirtit, ndeshemi edhe me një virtyt, që mund të përvetësohet dhe të bëhet pjesë përbërëse e qenies dhe e jetës njerëzore, që njeriu të jetë tamam njeri i vërtetë. Pa këtë virtyt, nuk ka nxitje për shkallë më të larta shpirtërore, për përsosmëri të shpirtit.

Nëse pyet se për cilin virtyt po flasim, fjala është për saktësinë, për qasjen e themeltë ndaj çdo vepre. Duhet të jemi të saktë në mëngjes, në drekë, në mbrëmje, çdo orë, çdo minutë, çdo sekondë, e gjithnjë.

Është fakt i pamohueshëm se që të gjitha këto realizohen në shkollën e Ramazanit, por edhe në pedagogjinë e përditshme të namazit. Agjërimi dhe namazi, në kohët e tyre të caktuara me saktësi, e ndihmojnë besimtarin të kultivojë ndjenjën e saktësisë, që është një virtyt me vlerë i njeriut të qytetëruar, është virtyt i të mençurve.

3. Dimensioni intelektual

Agjërimi ndikon pozitivisht në arsyen dhe aftësinë e të menduarit, për vetë faktin që organet e tretjes së ushqimit gjatë agjërimit pushojnë, çlirohen nga sasitë e tepërta të gjakut, kjo i mundëson trurit funksionim normal.

Prandaj Llukmani i urtë djalit të vet i tha: "Biri im, për shkak të stomakut plot, mendimi fle, urtësia nuk funksionon dhe trupi lirohet nga adhurimi."

Agjërimi i trupit shoqërohet nga agjërimi i intelektit. Bashkimi i qenies dhe pastrimi i saj janë rezultat i luftës kundër epsheve. Intelekti i tunduar nga nxitës të ndryshëm, nganjëherë nuk mund të arrijë kënaqësinë e plotë. Prandaj i duhet një njohje e re me zemër. Intelekti duhet pastruar nga çdo mendim negativ, duhet bashkuar me zemrën dhe duhet sjellë në gjendje

normale të jetës.

Agjëruesi i qetë e i paqtuar është në gjendje të ngrihet e të arrijë të një njohje e re e Zotit xh.sh., që del nga zemra, nga qendra jetësore e njeriut, nga burimi i mëshirës dhe dashurisë.

Qëllimi i jetës së devotshme të agjëruesit është që t'i kthejë shpirtit natyrën e tij të vërtetë shpirtërore, duke e kthyer kah Zoti. Drita që përfshin qenien e agjëruesit, është e ndryshme nga drita natyrore, ajo është nuri që rritet me një intensitet më të lartë, me kujdes e ngrohtësi në thellësinë, brendësinë dhe në fytyrën e qenies. Kjo dritë me origjinë hyjnore mundëson shikimin autentik. Drita hyjnore që vërehet edhe nga sytë, është drita e shpirtit, intelegjencës, dashurisë dhe jetës. Ajo është e dhuruar.

Pendesa e singertë mund të shkaktojë lot nga thellësia e shpirtit, që do të pastrojnë zemrën dhe do të shlyejnë gjynahun. Duke punuar për evitimin e të gjitha prirjeve negative dhe të kufizuara, besimtari agjërues pastrohet nga orekset shtazore dhe përjeton shkëlqimin shpëtimtar të vetëdijes.

Njeriu pushon së qeni skillav i së keqes dhe gjynahut... Ky fakt kërkon agjërimin, stërvitjen shpirtërore dhe gnosën. Paqëtimi shpirtëror është kthim tek integriteti, plotësimi i trupit, që është i domosdoshëm për jetën fetare. Pamja nga ana jonë e Zotit të Lartësuar mund të realizohet vetëm në pastërti. Pastërtia është prania e vazhdueshme e Zotit në shpirt, në zemër. Ajo përfshin abstenimin trupor dhe mendor. Si kthim në integritet, ajo është mbi të gjitha shprehje e dashurisë dhe lirisë. Me veprimet e vetëdisiplinës e të vetëkontrollit të mënyrës rigorozë të jetës, agjëruesin pastërtia-agjërimi e shpie në zbulimin e margaritarit të lumit të bukurisë. Duke ngadhënjyer mbi epshet, besimtari-agjërues bëhet lutës i vazhdueshëm, duaja e të cilit pranohet, fjala dhe vepra e të cilit shndërrohen në mirësi. Vetëmohimet e çlirojnë agjëruesin nga gjërat materiale, jo nga shfrytëzimi i tyre, por nga dashuria që mund të lidhemi për to e të bëhemi robër të tyre e jo robër të Zotit. Intelekti çlirohet nga figurat materiale. Lakmia është burim i shumë të këqijave: vjedhjes, smirës, ndarjeve, armiqësive, mendjemadhësisë, urrejtjes, vrasjes e të tjera.

Agjërimi do ta sigurojë këtë pastrim që çliron nga brengat tokësore, në mënyrë që ta pastrojë mendjen dhe ta bëjë të lirë e të gatshme për të hequr dorë nga pasuria e për t'ua dhënë të tjerëve. Ai e stërvit njeriun për të kuptuar vlerën dhe domethënien e vërtetë të së mirës që ka.

4. Dimensioni social

Duke agjëruar ekskluzivisht për hir të kënaqësisë së Allahut, besimtari largon nga vetja mendjemadhësinë, e kjo reflektohet pozitivisht në marrëdhëniet ndërnjerëzore në bashkësi, që është kulmi i lumturisë në këtë botë.

Agjërimi inicon te njeriu frymën e vërtetë të përkatësisë sociale, unitetit dhe vëllazërisë, barazisë para Zotit dhe para ligjit. Kjo frymë është një produkt natyror i faktit se, kur njeriu agjëron, ai e ndien se i bashkohet gjithë shoqërisë myslimane dhe kryerjes së detyrës së njëjtë në të njëjtën mënyrë, për qëllime e motive të njëjta. Asnjë sociolog nuk mund të thotë se ka pasur ndonjëherë ndonjë periudhë historike ku të gjendej diçka e ngjashme me këtë institucion të mirëfilltë të fesë islame. Të gjitha përpjekjet për të gjetur një sistem të tillë integrues të shoqërisë kanë dështuar, duke dëshmuar njëherë e përgjithmonë aktualitetin dhe fuqinë vepruese të dispozitave fetare të përcaktuara nga Krijuesi i gjithësisë.

5. Dimensioni shëndetësor e mental

Përfitim të veçantë nga agjërimi ka organizmi i njeriut. Organet e tretjes së ushqimit pastrohen dhe qelizat përtërihen.

Agjërimi është një ndihmesë e gjithanshme për shëndetin fizik e mental. Lidhur me këtë Muhamedi a.s. thotë: "Agjëroni se do të shëroheni". Ai është ilaç kundër sëmundjeve bashkëkohore të grykësisë dhe trashjes.

6. Agjërimi dhe lutja

Nuk ka jetë fetare pa agjërim. Agjërimi u përket ndjenjave dhe intelektit, zemrës sonë, frymës dhe shpirtit, qenies më intime. Mësymjet e botës së jashtme janë të mëdha. Janë të mëdha rreziqet dhe grackat e epshit për kënaqjen e lakmisë, për grumbullimin e tepruar e të pandershëm të të mirave materiale, për dëfrimet e ndryshme të shfrenuara, për "kënaqësitë" e alkoolit dhe për shumë vese të tjera.

Agjëruesi është njeri i dashurisë. Agjërimi angazhon tërë qenien për transformimin e saj. Agjërimi është edhe rrugë e përgatitjes për dua, për lutje. Agjëruesi lutjen e kupton si derë që çon në takimin me Zotin e Lartësuar, ndërsa agjërimi përgatit terren-hapësirën e shkretë, pastron zemrën me asgjë të mbuluar.

Agjëruesi është në lëvizje vetëm përpara, në luftë të vazhdueshme me epshet, me penguesit e vullnetit e të dëshirës për përsosje si njeri, për shkuarje drejt Zotit.

Prandaj, agjërimi është akt pozitiv i dashurisë, ku ndodh takimi shpirtëror i pritur me dëshirë me Zotin, ndërsa në namaz vendoset uniteti, paqja, harmonia dhe baraspesha e tërë qenies me gjithësinë.

DOMETHËNIA E

Sadakasë së Fitrit

Fitr do të thotë krijim, natyrë, mbyllje e agjërimit, etj. Sadakaja ose lëmosha e fitrit quhet shkurt edhe fitre. Sadakaja e fitrit është një adhurim pasuror (material) që e kanë për detyrë ta zbatojnë myslimanët që zotërojnë pasurinë e quajtur nisab (përveç nevojave të përditshme) si dhe personat që kanë nën kujdestari, të cilët arrijnë bajramin e ramazanit.

Dhënia e sadakasë së fitrit është vaxhib. Sadakaja e fitrit është një përgjegjësi e mbështetur mbi numrin e personave të familjes të përbërë nga kryefamiljari ose kujdestari dhe personat që ka nën kujdestari. Kurse shkaku i konkludimit të sadakasë së fitrit si vaxhib, e shprehur teknikisht, është arritja e personit deri në ditën e parë të bajramit të ramazanit.

Në shumë hadithe, Profeti (s.a.s.) ka urdhëruar dhënien e sadakasë së fitrit. Një hadith profetik i rrëfyer nga Abdullah b. Omeri, është kështu: "I Dërguari i Allahut e ka caktuar sadakanë e fitrit 1 sâ (3.350 kg) hurma dhe 1 sâ elb për person (mashkull, femër, të madh, të vogël) dhe ka urdhëruar të jepet para se njerëzit të dalin për të falur namazin e bajramit (të ramazanit ose fitrit) (Buhari, Zekat, 76; Muslim, Zekat, 12).

Sadakaja e fitrit është një adhurim që ka zënë vendin e vet në fe si një falenderim ndaj dhuntisë së jetës dhe trupit të favorizuar nga Allahu për personin dhe personat që ai ka nën kujdestari. Prandaj mbajtja e agjërimit nuk është kusht që sadakaja e fitrit të jetë ose të bëhet vaxhib. Edhe ata që s'mbajnë agjërime ose që s'munden të mbajnë agjërime, e kanë vaxhib të japin sadaka fitri. Sadakaja e fitrit bart edhe kuptimin e falenderimit ndaj Allahut të Lartë që i bëri myslimanët, të cilët mundën ta plotësojnë atë vit adhurimin e agjërimit, të aftë për ta kryer këtë adhurim.

Në të njëjtën kohë, siç bëhet e ditur në hadithin profetik, për myslimanin që ka mbajtur agjërime, sadakaja e fitrit plotëson mangësitë e adhurimit të tronditur me sjellje që s'i kanë hije personit të agjëruar. Gjithashtu, sadakaja e fitrit siguron pjesëmarrjen e të varfërve në gëzimin e bajramit (Ebu Davud, Zekat, 17; Ahmed b. Hanbel, Musned, 2/277). Veçanërisht, është thënë se dhënia e sadakasë së fitrit është shkak për pranimin e agjërimit, për shpëtim, për lehtësimin e vuajtjeve të çastit të vdekjes dhe të varrit.

Sadakaja e fitrit zbatohet nga personat përgjegjës në një kuadër shumë më të gjerë se zekati. Kështu, çdo njeri që ka mundësi për të dhënë sadakanë e fitrit, shijon kënaqësinë e dhënies së çikaje në rrugën e Allahut, sheh dhe kupton më nga afër gjendjen e njerëzve nevojtarë në shoqëri. Nga ana tjetër, edhe njerëzve të varfër u zgjatet dora e ndihmës duke ua ruajtur nderin dhe duke mos i lënë të detyruar të kërkojnë. Kështu, mes individëve që jetojnë në të njëjtën shoqëri, ngrihet dhe funksionon edhe një urë tjetër vëllazërie dhe miqësie!

Kushtet e përgjegjësive për dhënien e sadakasë së fitrit

Të jesh mysliman. Për një person, dhënia e sadakasë së fitrit bëhet vaxhib në qoftë se është mysliman.

Të kesh pasuri në masën nisab. Për një person, që të bëhet përgjegjës për dhënien e sadakasë së fitrit, duhet të zotërojë, mbi nevojat themelore, pasuri në masën nisab, ekuivalente me vlerën e 85 gr flori ose 595 gr argjend. Ndryshe nga zekati, që sadakaja e fitrit të jetë vaxhib, nuk është kusht që pasuria (mbi nevojat themelore) që zotëron personi të jetë rentabël (shtuese) dhe që të ketë qëndruar në dorë të tij një vit. Sipas shkollave shafite, malikite dhe hanbelite, për të qenë përgjegjës për dhënien e sadakasë së fitrit, nuk është kusht që personi të zotërojë pasurinë në masën nisab. Çdo mysliman i cili, përveç nevojave themelore, ka aq ushqim sa t'i mjaftojë për natën dhe ditën e bajramit, është përgjegjës për dhënien e sadakasë së fitrit.

Përgjegjësia e dhënies së sadakasë së fitrit. Për të qenë përgjegjës për dhënien e sadakasë së fitrit nuk është kusht që personi të ketë mbushur moshën e pubertetit dhe të ketë zhvillim mendor normal. Sipas Ebu Hanifesë dhe Ebu Jusufit, sadaka fitri duhet dhënë edhe për fëmijën dhe të sëmurin mendor që zotërojnë pasuri në masën nisab.

Përkatësia gjinore dhe kujdestaria. Që dikush të jetë përgjegjës për dhënien e sadakasë së fitrit për persona të tjerë, duhet që personat e tjerë të jenë pjesëtarë të familjes së tij ose nën kujdestarinë e tij.

Koha e dhënies të sadakasë së fitrit

Sadakaja e fitrit mund të jepet që me hyrjen e muajit të Ramazanit. Në përputhje me qëllimin e plotësimit të nevojave të të varfërve, të shprehur në hadithet e Profetit (s.a.s.), dijetarët kanë nxitur dhënien e sadakasë së fitrit një a dy ditë para bajramit. Nuk është e përshtatshme që dhënia e sadakasë së fitrit të lihet pas ditës së parë të bajramit. Megjithatë, edhe në qoftë se mbetet për t'u dhënë pas bajramit, përgjegjësia e dhënies së fitrit vazhdon dhe duhet kryer në rastin më të parë.

Sipas shkollës shafiite, vonimi pa justifikim i dhënies së sadakasë së fitrit pas ditës së bajramit është haram.

Sasia e sadakasë së fitrit

Siç u përmend edhe më parë, në hadithet lidhur me sadakanë e fitrit bëhet e ditur se, në kohën e të Dërguarit të Allahut (s.a.s.), ky adhurim pasuror është kryer në sasinë 1 sâ (njësi mase prej 3.350 kg) nga lëndët ushqimore të përdorura më shumë në atë periudhë, si hurma, elbi, rrush i thatë, etj. Veç kësaj, rrëfëhet se sipas praktikës së sahabeve, mes të cilëve

ndodheshin edhe kalifët rashidinë, është dhënë sadaka fitri në grurë në masën 1/2 sá.

Sipas shkollës hanefite, sadakaja e fitrit duhet të jepet në formën e katër lëndëve ushqimore: grurë, elb, hurma dhe rrush i thatë. Nga gruri (ku futen edhe mielli i grurit dhe nënproduktet e tij), jepet 1/2 sá, kurse nga të tjerat jepet 1 sá sadaka fitri.

Të tillaj janë të dhënat dhe masat që përmbahen në burimet klasike të fikhut. Ndërkaq, po të shihen me kujdes zbatimet e periudhës së Profetit dhe të mbahen parasysh përmbajtja dhe qëllimi i sadakasë së fitrit, kuptohet se fitri i dhënë përgjithësisht në masën 1 sá ishte sa ushqimi njëditor i një të varfëri. Në mënyrë të veçantë, transmetimet lidhur me këtë çështje tregojnë se lëndët ushqimore të dhëna në atë periudhë si sadaka fitri, kanë qenë lëndë konsumi themelore të shoqërisë dhe se ndërmjet masave ka ekuivalencë.

Nisur nga kjo, kuptohet se me sadakanë e fitrit është synuar të plotësohet ushqimi njëditor (mëngjes-mbrëmje) i një të varfëri sipas standarteve të shoqërisë ku ai jeton. Prandaj mund të thuhet se sot në ditët tona, dhënia e sadakasë së fitrit me njërën prej lëndëve ushqimore, si gruri, elbi, hurmatë dhe rrushi i thatë dhe në masën 1 sá, është e pamjaftueshme. Duke u nisur nga ky arsyetim dhe arsyetime të ngjashme me këtë, dijetarët islamë kanë mendimin se në përcaktimin e masës së sadakasë së fitrit duhet marrë për bazë njëri nga kriteret si më poshtë:

* Të merret mesatarja në vlerë monetare e sasisë 1 sá e njëres prej lëndëve ushqimore grurë, elb, hurma ose rrush i thatë. Me këtë zbatim parandalohet dalja në shesh në muajin e ramazanit e shumë shifrave të ndryshme nga njëra-tjetra të përcaktuara sipas cilësisë së këtyre lëndëve ushqimore dhe rënies së myslimanëve në lëkundje para kësaj situate.

* Të merret për bazë sasia që do të siguronte ushqimin normal njëditor të një personi. Kjo sasi nuk duhet të jetë më e ulët se vlera e lëndës ushqimore më të lirë të përcaktuar në hadithet.

Sipërfundim, dhënia e sadakasë së fitrit duke marrë si masë sasinë që do të siguronte ushqimin njëditor normal të një personi është kriteri më i saktë. Duke u nisur nga fakti që paraja vlen për plotësimin e çdo lloji nevojë, dhënia e sadakasë së fitrit në monedhë është më e mirë. Për t'i ardhur në ndihmë besimtarëve myslimanë shqiptarë në këtë drejtim, çdo vit Komiteti Mysliman i Shqipërisë shpall zyrtarisht vlerën minimale të sadaka-i fitrit në Shqipëri.

Personat të cilëve mund t'u jepet sadakaja e fitrit

Vendet ku mund të jepet sadakaja e fitrit me vendet ku mund të jepet zekati, janë të njëjta. Nisur nga kjo, personave që nuk mund t'u jepet zekat, nuk mund t'u jepet as sadaka e fitrit.

Personat që nuk mund t'u jepet zekat janë këta: personat që konsiderohen fetarisht të pasur (që zotërojnë sasinë nisab pavarësisht nëse është rentabël apo jo), gruaja e personit që jep fitër, të afërmit bazë (nëna-babai, gjyshja-gjyshi), të afërmit e nivelit të dytë (fëmijët, nipërit dhe mbesat), të afërmit që ka nën kujdestari. Personi që jep sadakanë e fitrit, duhet t'u japë përparësi të varfërve të vendit apo mjedisit ku banon, farefisit që mund të banojë edhe larg, të varfërve me moral të mirë dhe nxënësve.

Personi që jep sadakanë e fitrit, mund t'ia japë atë si një të varfëri të vetëm, ashtu dhe duke ua shpërndarë disa të varfërve. Por, për sa i përket përballimit të nevojave të personit të varfër, dhënia një të varfëri është më e mirë. Ndërkaq, disa persona mund t'ia japin fitret një të varfëri të vetëm.

HAFIZ TEUFIK EFENDI NAHI (1917-2006)

Hafiz Teufik Nahi, është një hoxhë gjakovar, në Kajro, Egjipt, ka qenë pedagog, akademik, shkrimtar, atdhetar...

Sa herë që diktatori i ish-Jugosllavisë, Josip Broz Tito, e vizitonte Egjiptin, hoxha atdhetar, çdo herë arrestohej, derisa "shoku" Tito nga Egjipti – largohej.

Prejardhja familjare

Hafiz Teufik ef. Nahi rrjedh prej një familje të shquar gjakovare, e cila i përket fisit Krasniq, që dha personalitete të njohura jo vetëm në përmasa kombëtare, por edhe ndërkombëtare, siç ishin babai i tij, Myderriz Islam ef. Nahi, dhe vëllai i tij, Myderriz Hasan Efendi Nahi, përkthyesi i Kur'anit në gjuhën shqipe (1905- 1991).

Hafiz Teufik Nahi është djali i dytë i myderrizit të madh, Islam efendi Nahi, dijetarit të shquar të Medresesë së Madhe të Gjakovës, që i dha dritë krejt Kosovës.

Myderriz islam efendi Nahi është djali i Mulla Jahja efendiut, një burrë i respektuar në Gjakovë e Malësi, i cili në pleqëri

shkoi në haxhillëk, në Qabe, dhe duke u kthyer në vendlindje ka ndrrue jetë në Siri, ku është varrosur. Ai kishte katër djem: Salihun, Islamin, Ahmetin dhe Sadikun. Prej tyre, i madhi dhe i vogli, Salihu dhe Sadiku kanë qenë terzi (rrobaqepës), Ahmeti është marrë me tregti, ndërsa Islami me ditori.

Islami, babai i Hafiz Teufik ef. Nahit, pasi kreu mësimet fillestare dhe Medresenë në Gjakovë, vazhdoi studimet në Stamboll dhe pas diplomimit kthehet në Gjakovë, ku shërbeu si myderriz në Medresen e Madhe të Gjakovës, prej vitit 1920 deri më 1930. Meqë ishte i përkushtuar ndaj sintaksës së gjuhës arabe, nxënësit, më vonë edhe hoxhallarët, filluan ta thërrasin myderrizi i Nahit, hoxha i Nahit, kështu me kalim kohe, Nahi i mbeti edhe mbiemri.

Nëna e Hafiz Teufik ef. Nahit quhej Xhemile, një zonjë e devotshme, e ditur, e ndritur, këndonte bukur Kur'anin, e dinte gati të tërin përmendësh. Ishte një nga gratë më të ditura në Gjakovë. Nënë Xhemilja është motra e Mulla Hamdi Dolit (1897-1994), nëna Xhemile, është bija e Mulla Bajram Dolit.

Mulla Bajram Doli, sipas myderrizëve të vjetër, tregohej se ka qenë një kaligraf i shquar i literaturës së vjetër orientale. Librat e rrallë dhe ndonjë që ishte unik, sipas porosive të ulemave të Gjakovës, të Kosovës e përtej, Mulla Bajrami i përshkruante me shkrim artistik, i lidhte, i qepte dhe i bënte kopertinat, duke ndjerë kënaqësi të veçantë. Kjo dëshmon sa ai ka qenë dashamir i librit, i ditorisë, sikur ishin ulematë që bënin porosi të vazhdueshme. Kjo tregon se në Gjakovë ka pasur respekt për librin, për ditorinë.

Kështu edhe daja i Hafiz Teufik ef. Nahit, Mulla Hamdi Efendi Doli e kaloi jetën mbi libra, duke i pastruar, faqe për faqe, duke i paluar, duke i lidhur me një pasion të veçantë. Dhe më në fund, kur libri ishte gati, askush nuk besonte se ishte libri i tij. I thonin: "Mulla Hamdi, librin e paske bo si nuse!"

Daja i Hafiz Teufik ef. Nahit, Mulla Hamdi Doli, më tepër ka qenë i njohur për zanatin që praktikonte në shtëpinë e tij, ishte libërlidhës. Këtë profesion të rrallë e trashëgoi nga i ati, Mulla Bajrami.

Mulla Hamdiu, daja i Hafiz Teufik ef. Nahit, ishte mjeshtër i madh si libralidhës, i vetmi në Gjakovë. Veglat me të cilat punonte ishin të vjetra dhe shumë interesante t'i shihje... Interesante ishte edhe jeta e Mulla Hamdiut; ishte tepër modest, dukej dhe jetonte si asket. Kështu jetoi deri sa i mbylli sytë më 20 dhjetor 1994, në Gjakovë, në moshën 97 vjeçare.

Lindja, shkollimi, formimi dhe veprimi

Hafiz Teufik ef. Nahi lindi më 6 prill 1917, në Gjakovë. Mësimet fillestare i kreu në mejtepin e "Halil Efendisë", në Gjakovë, ku krahas lëndëve të përditshme, brenda dy viteve, arriti të mësojë përmendësh Kur'anin e Madhnueshëm dhe e fitoi titullin e nderuem Hafiz. E vazhdoi shkollimin në Medresenë e Madhe të Gjakovës, ku diplomoi, në vitin 1938, pranë Myderrizit të madh, Hafiz Fahri ef. Iljazi (1903-1985).

Vëllai i tij më i madh, Myderrizi Hasan ef. Nahi, (1905-1991), i cili sa kishte diplomue në Universitetin "El-Az-har" të Kajros, më 1934, duke e pa se vëllai i tij, Teufiku, ishte një djalosh shumë i zgjuar, e këshilloi, e ndihmoi, e udhëzoi, që edhe ky në Kajro të shkojë, të studiojë.

Një ditë, në vitin 1938, djaloshi 21 vjeçar, Teufik Nahi, shkon në shtëpinë e z. Beqir Malokit, në mahallën e "Haxhi Ymerit", në Gjakovë, dhe i kërkon ndihmë, si për mahi, tue i thanë, qysh me dalë n'Shqipni?

Z. Beqir Maloki, pasi e pyet i kujne je, çfarë pune n'Shqipni ke, dhe ky i tregoi drejtë:

"Jam djali i Myderrizit, Islam Efendi Nahit, po kam dëshirë me shkue n'Shqipni, për me dalë n'Greqi e për n'Egjipt me vazhdue për m'u shkollue..."

Atëherë, Beqir Maloki i tha:

"Babën po ta ngjoh, ma t'mirë burrë, jo Gjakova, por nashta as Kosova s'e ka, njashtu e ke edhe vëllain, Hasanin, edhe ti insha'Allah, ju ke n'gja. Tash, po t'thom nër sy, mos baj dert se kjo punë u kry...!"

Beqir Maloki (1892-1985), i cili ishte një burrë i rrym me këto punë, e thirri një djalë trim, besnik, nga një katund afër kufinit, i cili e përcolli Teufik Nahin, hoxhën e ri, pa' i therrë n'komë,

deri në n'kufi, derisa hyni n'Shqipni...

Teufik Nahi, përmes Shqipnisë, Greqisë, nëpër Detin Egje, nëpër Detin Mesdhe, arriti në Aleksandri dhe më në fund në Kajro. Pa humbur kohë, me shumë dëshirë, me shumë vullnet u regjistrua në Fakultet, në Fakultetin e Drejtësisë, në Universitetin e famshëm El-Az'har, në Kajro, Egjipt.

Në këtë fakultet, në këtë Universitet, studenti nga Gjakova, Teufik Nahi, ishte ndër më të zgjuarit, ndër më të dalluarit, ndër më të shquarit, derisa diplomoi në vitin 1948.

Pasi diplomoi, brenda dy vjetëve, edhe një titull e fitoi, titullin: Gjykatës i Drejtësisë Islame.

Në vitin 1951, duke i parë aftësitë e tij, emërohet pedagog në Universitetin El-Az-har, ku punoi me përkushtim, me devotshmëri, duke u bërë shëmbëlltyrë në Universitet për çdo njeri...

Pas gjashtë viteve shërbimi, kërkohet, ftohet dhe dërgohet si pedagog në Algjeri, 1967-1969. Pas dy viteve shërbimi, kërkohet, ftohet dhe dërgohet pedagog në Somali, 1969-1972. Pas tri vjetësh shërbimi në Egjipt, kërkohet, ftohet dhe dërgohet si pedagog në Arabi, ku si gjithnjë, shërbeu me nder, me devotshmëri, 1975-1978.

Në vitin 1978, Hafiz Teufik Nahi, pas 11-të vjetësh shërbimi me përkushtim, me devotshmëri, në Algjeri, Somali dhe në Arabi kthehet sërish në Kajro, ku menjëherë emërohet këshilltar i Ministrisë të Vakëfeve të Egjiptit, për katër vjet të plota, deri më 1982, kur, ky burrë i çmuar, doli me nderë në pension të merituar.

Hafiz Teufiku, përveç veprimtarisë aq të frytshme arsimore, edukative, pedagogjike, në Afrikë e Azi, ai kurrë nuk e harroi Kosovën e Nanën Shqipni.

Është një nga shqiptarët e parë, që me shkrimet e tij profesionale, iu ka kundërvue komunizmit, ka shkruar në vazhdimësi për gjendjen e mjerueshme të Kosovës, të shqiptarëve në ish-Jugosllavi dhe në Shqipni.

Në shtypin egjiptian dhe të Lindjes së Mesme, në radio e televizion, Hafiz Teufiku ka informuar ndër vite në vazhdimësi me argumente rreth situatës në Kosovë, për padrejtësitë, persekutimet, krimet, shpërnguljet, burgosjet, dënimet, vrasjet, dhunimet që iu bëheshin shqiptarëve, ndër vite, në ish-Jugosllavinë komuniste-titiste.

Për këtë arsye, sa herë që diktatori i ish-Jugosllavisë, Josip Broz Tito, e vizitonte Egjiptin, hafizi atdhetar, çdo herë arrestohej, derisa "shoku" Tito nga Egjipti - largohej.

Ka shkruar në gjuhën arabe shumë punime, studime, vepra në fusha të ndryshme: fetare, letrare, juridike, politike historike.

Për shkak të veprimtarisë së tij fetare-atdhetare, nacionaliste-antikomuniste, dy qeveritë, jugosllave-titiste dhe shqiptare-komuniste-enveriste, nuk e lejuan asnjëherë të vizitonte vendlindjen, Gjakovën, as Kosovën. Çka është edhe më keq, nuk e lejuan as komunistët shqiptarë faqezi me e pa veç një herë, siç thoshte, Nonën Shqipni.

Hafiz Teufik Nahi ndërroi jetë më 9 janar 2006, në moshën 89 vjeçare, në Kajro, Egjipt, në mërgim; u nda nga kjo jetë e përkohshme tokësore, por aty u varros me nderime madhështore.

*Trashëgimia e
humbur e Tiranës*
**Xhamitë që themeluan
kryeqytetin**

Tirana moderne përpiu gjithçka, gjithçka nga e kaluara e saj, nga historia, nga vlerat dhe bukuritë e dikurshme. Teksa ecën sot nëpër rrugët e saj nuk shih më asgjë që të kujtojë të kaluarën apo historinë që i dha jetë këtij qyteti.

Përpjekjet për ruajtjen e trashëgimisë kulturore e shpirtërore të shqiptarëve janë pothuajse inekzistente. Ndërtesat dhe godinat historike, objektet e kultit, tirana e fortifikimeve historike, kalatë, sheshe e lulishte, e gjithçka tjetër që i jep kryeqytetit një dimension real të trashëgimisë së vërtetë të tij, duket se shekujt i rrënuan.

Kryeqytetit janë përpjekur t'ia fshijnë historinë e tij, t'ia minimizojnë gjurmët që shkojnë shumë më përtej kohës kur u themelua zyrtarisht. E me sa duket ia kanë

arritur, pasi vetëm një pjesë e vogël e kësaj trashëgimie njihet, e pjesa tejatë është kthyer në një gojëdhënë.

Kryeqyteti i Shqipërisë u ngrit shekuj më parë, mbi themelet e një xhamie. Ishte viti 1614, kur Sulejman Pashë Bargjini, beu i Mulletit, vendosi të themelojë një qytet të ri, Tiranën, duke ngritur kështu edhe ndërtesën e parë të këtij qyteti, Xhaminë e Vjetër. Së bashku me të ai ndërtoi edhe një hamam, një shtëpi për imamin dhe një furrë buke, në vendin ku sot ngrihet monumenti i partizanit të panjohur.

Fakte e të dhëna historike tregojnë se asokohe Tirana ishte një fshat i vogël, me disa stane dhe banesat e përkohshme të barinjve, diku me rreth 15 Shtëpi, e rrethuar nga fshatra të mëdhenj me tregje e me faltoret e tyre.

Banorët e fshatrave përreth filluan të zbrisnin në qytetin e Pashës e të ndërtonin banesat e tyre, ku vendi për ndërtimin e shtëpisë dhe një kopsht përpara saj u jepej falas. Kështu, Xhamia e Sulejman Pashës do të bëhej epiqendra e një qyteti të ri me emrin Tiranë, e cila dalëngadalë filloi të merrte fizionominë e një qytetit të vërtetë.

Historiani Agim Bardhi tregon se kjo xhami ishte epiqendra e qytetit. "Rreth saj kishte disa xhami të tjera, Xhamia e Ethem Beut, Xhamia e Stërmasit tek Pazari i vjetër, Xhamia e Metfirës, aty ku është gjimnazi Sami Frashëri, Xhamia e Kokonozit tek Pazari i Ri, Xhamia e Karapicit përballë pallatit të Kulturës, por xhamia e vjetër ishte më imponuese dhe me e rëndësishme. Ku për qindra vite u organizuan festat më të rëndësishme të popullit të Tiranës", tregon historiani Bardhi.

Lidhur me emrin e qytetit të ri, ekzistojnë legjenda dhe gojëdhëna të ndryshme, ku thuhet se emri i është vënë nga vetë Sulejman Pasha. Në variante të tjera, thuhet se emri i Tiranës bashkë me qytetin ka ekzistuar shumë kohë më përpara se beu i Mulletit të zbriste aty.

Me shtimin e popullsisë filloi të zgjerohej edhe qyteti i ri, e rrjedhimisht, u shtuan dhe objektet e kultit. "Trualli mbi të cilin zunë vend tashmë këto objekte, ishin zemrat e lagjeve, dhe shpesh ato shërbyen si pika kyçe referimi për njerëzit, ku mbledheshin për të ndarë gëzimin me njëri-tjetrin, apo për të zgjidhur hallet e problemet e tyre", tregon z. Bardhi.

Udhëtarë, gjeografë, historianë e konsuj të shumtë që kanë kaluar asokohe ndër viset e tona, flasin për ekzistencën e kahershme të xhamive në Tiranë, për bukuritë e tyre, funksionin dhe rolin qëndror, që ata kishin në jetën e qytetarëve.

"Ka xhamia, hane, hamame, ka carshinë dhe sheshin e pazarit, vreshtët dhe kopshtet janë të panumërta. (Evlia Çelebi, udhëpërshkrues turk, 1662)

"Tiranës i bien në sy, në radhë të parë, xhamitë e saj të stolisura me ngjyra të shkëlqyera dhe elegante, që u japin një tërheqësi të panjohur në faltoret e këtyre viseve." (Eduard Lir, piktor dhe udhëpërshkrues anglez 1848)

"...Tirana është një qytet i sheshtë, me rrugë të gjera me shumë ujëra të rrjedhshëm, me një carshi të madhe dhe me gjallëri. Kur hyn në qytet nga rruga e Shkodrës shihen dy xhami të bukura. Ka disa xhami e mesxhide të tjera dhe dy medrese..." (Sami Frashëri, Kamus al Alam 1892)

Dy lagjet më të hershme të Tiranës për të cilat ekzistojnë informacione e të dhëna që në shekullin e 17, janë Lagja e Mujos, për të cilën thuhet se ka qenë lagja me e lashtë e Tiranës dhe ajo e Pazarit, të cilat kishin xhamitë e tyre dhe ndërtesat përreth nuk e kalonin lartësinë e xhamive, e ndërsa sot ndodh krejt e kundërta.

Minaret e atyre pak xhamive të mbtura apo të ndërtuar rishtazi mezi shquhem mes pallateve shumkatëshe.

Në fillim të shekullit të 18-të, Tirana kishte filluar të zgjerohet edhe nga ana veriore e pazarit, lagjet dhe mëhallat morën emrat e xhamive, që u ndërtuan brenda tyre, në vendet më të zgjedhura, si mëhalla e Sulejman Pashës, e Mujos, e Fires, e Zajmit, më vonë mëhalla të tjera si ajo e Karapicit, Bërxollit, Kakonosit, Vathit, Tabakëve dhe e Terzive. Zemrën e qytetit të Tiranës e përbënte Xhamia e Vjetër me sheshin rreth saj. Rruga e sotme e Barrikadave, dikur përbënte aksin kryesor të strukturës urbanistike të qytetit. Anës saj qenë rreshtuar përveç Xhamisë së Vjetër edhe disa institucione të tjera islame.

Gjatë shekujve 15, 16 dhe 17, xhamitë bëhen objekte përcaktuese në ndërtimin e qendrave të qyteteve. Ato ndërtoheshin në pjesën më aktive të qytetit, pranë tregut dhe ndërtimeve të tjera publike të rëndësishme. Historianë, arkitektë e studiues të shumtë, thonë se qyteti i Tiranës u ngrit dhe u ndërtua mbi katër bërthama kryesore.

Bërthama e parë e qytetit lindi dhe hodhi shtat së bashku me xhaminë e vjetër të Sulejman Pashës në vitin 1614, në qendër të Tiranës. Bërthama e dytë e qytetit u krijua në fillim të shek. 18, rreth xhamisë së Firës, 600 m në Veri-Përqendër të xhamisë së parë, në vendin ku sot është shkolla Jeronim De Rada. Bërthama e tretë ndërtohet rreth xhamisë së Zajmit në 1775, në verilindje të xhamisë së vjetër. Bërthama e katërt nis me fillimin e ndërtimit të xhamisë së Et'hem Beut në vitet 1794-1821, e vendosur aty ku ndodhet edhe sot e kësaj dite. Veç kësaj në qendër të çdo lagje kishte një xhami, si ajo e Stërmasit në vitin 1840, e Karapicit më 1858, e Kokonozit dhe e Bërxollit të shek. XIX, Xhamia e Mujos, e Reçit e kështu me radhë.

Xhamitë, si ndërtesa që i shërbenin masës së gjerë të qytetarëve, morën edhe një zhvillim të madh arkitektonik me një pasuri të madhe artistike e përbërë nga dekoracione me motive floreale, me peizazhe të pikturuara dhe gdhendje druri e guri në kolonat, kapitelet, tavanet, mafilet, etj., duke u bërë një vlerë e jashtëzakonshme kulturore.

Historiani Bardhi shprehet se "Xhamitë e Tiranës përveç vlerave religjioze kishin edhe vlera të mëdha artistike, ndoshta xhamia e Ethem Beut për shumë arkitektë është shprehja e xhamisë me elegante dhe më të bukur jo vetëm të Shqipërisë por edhe më tej. Me zhvillimin e ekonomik të Tiranës, edhe xhamitë ndërtoheshin të bukura, me minare elegante e me zbukurime të shumta, ku edhe këtu dallohet xhamia e Ethem Beut për elegancën e saj dhe për pikturat murale, që mbeten edhe sot një bukuri e

jashtëzakonshme me vlera të pakrahasueshme me xhamitë e tjera. Ajo ka elemente edhe të artit perëndimor. Thonë që Haxhi Ethem Beu, ka qenë një njeri që njihte mirë jo vetëm lindjen por edhe perëndimin dhe piktorët që kanë pikturuar një pjesë të kësaj xhamie ishin nga Dalmacia (Italia)."

Të gjithë ato që fati i solli nga këto anë, nuk nguruan të përshkruanin bukuritë e tyre. Konsulli frëng në Shkodër A. Degrand, kur vizitoi Tiranën në vitin 1901, do të shkruante: "Xhamitë e Tiranës janë të mbushura të gjitha me zbukurime dhe piktura me ngjyra kaq të gjalla, sa në ditët me diell krijonjnë një ndjesi gazmore. Nuk ka qytet tjetër në Shqipëri, nga sa kam parë, që të shfaqë një karakter kaq interesant"

Ndërsa Edit Durham, në vitin 1904 do të përshkruantë kështu Tiranën: "Qyteti ishte jashtëzakonisht i pastër dhe shumë piktoresk. Xhamitë ishin tejmasë të bukura, ngjyra ngjyra dhe të pikturuara me peisazhe të mrekullueshme."

Në fillim të viteve '30 Tirana kishte rreth 40 xhami, ndërsa, përpara se komunizmi të shkatërronte ndërtesat e kultit, Tirana, vetëm qyteti, ka patur 27 xhami, e shumë pak prej tyre i shpëtuan "terrorit të kuq". E ndërsa sot, Tirana është qyteti më i madh i Shqipërisë, qendra më e madhe sociale dhe kulturore e vendit, me një popullsi domunuese myslimane dhe ka vetëm 8 xhami kryesore.

Në të gjithë vendin shumë prona të Komunitetit Mysliman u shtetëzuan dhe u ndërtuan shkolla e ndërtesa të tjera publike. "Në qendër ku sot ndodhet Teatri i Operës dhe Baletit ka qenë Xhamia e Karapicit, tek ushtari i panjohur ka qenë Xhamia e Sulejman Pashës. Tek tregu çam Xhamia e Zelve, sot shkolla Kostandin Kristoforidhi, Xhamia e Beshirëve, sot shkolla Sami Frashri, Xhamia e Haxhi Jasës, sot Materiniteti Geraldinë, Xhamia e Islam Allës, sot shkolla Jeronim Derada, e shumë të tjera në vend të të cilave janë ndërtuar godina shumëkatëshe", tregon myftiu i Tiranës Ylli Gurra.

Xhami që mbanin mbi vete copëza të rëndësishme të historisë së Tiranës, u shkatërruan sistematikisht, për të shpëputur lidhjet me të kaluarën dhe t'i përgjigjeshin kushteve dhe rrethanave të reja, të krijuara nga ideologjia komuniste.

Xhamitë nuk luanin vetëm rolin e tyre primar, atë të vendkrerjes së adhurimit, ato luan gjithashtu edhe një rol të madh social. Lidhur me këtë sociologu Gëzim Tushi nënvizon se "Xhamitë janë institucione të dorës së parë të rëndësishme me vlera sociale të pallogaritshme, me vlera humane shumë të mëdha, me vlera purifikuese, të shpirtit të njeriut duke e bërë ata më të mirë e më njerëzorë. Unë jam i bindur që në institucionet e kultit mysliman, në xhamitë, gjithnjë e më shumë predikohet humanizmi,

solidariteti, mbështetja e të varfërve, mbështetja e njerëzve në nevojë, lidhjet humane mes njerëzve, në këtë pikëpamje dobia e tyre sociale është shumë e madhe. Shoqëria shqiptare pret shumë prej tyre, janë institucionet më të rëndësishme dhe më të vjetra të qytetërimit në këtë pikëpamje do të dëshiroja një kujdes më të madh për to, një përmirësim të kushteve."

Pas viteve '90, gradualisht në Tiranë filloi "modernizimi" edhe ato pak objekte që kishin mbetur po u zihej fryma nga betonizimi. Gjatë kësaj kohe u vunë në funksionim disa xhami, ndërmjet tyre vetëm Xhamia e Et'hem Beut ishte mirëmbajtur si muze, e cila sot është më e frekuentuara nga vizitorët vendas dhe të huaj, për shak të bukurisë dhe historisë që ajo mbart mbi supe. Ndërsa xhamitë e tjera të si ajo e Kokonozit, e Tabakëve dhe ajo e rrugës së Kavajës, patën nevojë për investime të mëdha për t'i kthyer në identitet. Sot kapaciteti i tyre është dyfishuar. Më vonë u ndërtuan edhe xhami të reja si ajo e Xhurës tek "Oxhaku", xhamia në bllokun e ndërtesave të Al'Maku-t dhe INSIG. Është përshtatur mjaft mirë për falje edhe një sallë në Medrese, që quhet Xhamia e Medresesë, që u nis vetëm për nxënësit e shkollës, por në të kryejn ritet fetare edhe shumë nga banorët e lagjes.

"Në kushtet e sotme të jetës moderne institucionet e kultit fetar janë shumë të rëndësishme dhe kanë një vlerë të madhe. Moderniteti ka sjellë shumë probleme, shumë paqëndrueshmëri dhe njerëzit kanë nevojë të gjejnë burime të sigurta të orientimit social, dhe institucionet fetare janë unikalë për sa i përket orientimit dhe ndikimit në shpirtin e njeriut. Në Shqipëri po vihet re gjithnjë e më shumë lidhja e njerëzve me objektet e kultit, kryesisht xhamitë. Sa më shumë xhami të ketë, sa më të përhapura të jenë ato, aq më mirë është, pasi në këtë kohë moderne nuk është e lehtë ti mbledhësh njerëzit ashtu siç bëjnë objektet të kultit, konkretisht xhamitë", shprehet z. Tushi.

Realiteti është i dhimbshëm, të gjitha ato objekte kulti që i dhanë jetë kryeqytetit, u ndoqën nga zinxhiri shkatërrimtar, ku identiteti dhe historia u përçmuan, u rrënuan, u grabitën. Por ajo që nuk mund të shuhet është se banorët e këtij qyteti janë të vetëdijshëm se gurëthemeli i parë i Tiranës është Xhamia e Vjetër, ajo e cila i dha frymë dhe jetë qytetit.

Ndoshta një rreze shprese ka mbetur ende. Ajo është Xhamia e Namazgjasë, edhe pse peripecitë për të mesa duket nuk kanë të sosur, ajo premtan të ngrihet mbi themelet e traditës dhe kulturës së hershme islame shqiptare, që do të mishërojë edhe traditën e gjatë dhe origjinale të xhamive tona, e duke i rikthyer sadopak trashëgiminë e humbur kryeqytetit të shqiptarëve.

TË EDUKOSH ME. dhembshuri

Familja konsiderohet guri themelor i një shoqërie pa të cilën ajo nuk do të ekzistonte. Formimi i një familjeje të konsoliduar sigurisht që kërkon ndërgjegjësim, sacrifice, respect, bashkëpunim dhe ç'është më e rëndësishmja dashuri. Marrëdhënia mes dy prindërve përcakton dhe ndikon ndjeshëm në ritmin e edukimit dhe ecurinë e zhvillimit të karakterit të fëmijës. Një marrëdhënie e shëndoshë mes bashkëshortëve përkthehet me fëmijë të sigurtë në vetvete, të suksesshëm në shkollë dhe të mirëedukuar. Edukimi i fëmijëve përbën një përgjegjësi të rëndë mbi supet tona nëse i konsiderojmë ato si një amanet i vyer i Krijuesit fisnik.

Të mos harrojmë fjalët e vyera të Profetit tone të dashur teksa thotë 'Nuk ka gjë më të mirë që një prind mund t'i japë fëmijës sesa një edukatë e mire.' Ato janë fëmijët tanë por në të njëjtën kohë janë individë unikë, të ndryshëm nga ne me personalitetin dhe dëshirat e tyre. Edukimi i fëmijës fillon që në barkun e nënës dhe vazhdon më pas në fëmijërinë e hershme e deri në adoleshencë. Secila

etapë ka karakteristikat dhe problematikat përkatëse të cilat mund të kalohen me anë të ndjenjës së dhembshurisë. Të edukosh me dhembshuri nuk do të thotë të tregohesh i dobët përballë fëmijës tënd përkundrazi do të thotë të jesh i duruar, tolerant në rastet e dhura, falës kur ai gabon, shoku më i mire i tij. Edukimi me dhembshuri bën të mundur dhe zhvillimin, maturimin emocional të fëmijës, e bën atë të ndjeshëm ndaj njerëzve e ngjarjeve përreth tij.

Emrat Rrahman (Mëshirues) dhe Rrahim (Mëshirëbërës) të Allahut të madhëruar janë burim i çdo dhembshurie, delikatese e mëshire. Dhembshuria është një ndjenjë e lindur nga dashuria, ekzistuese tek secili prej nesh që në lindje, diku më pak e diku më shumë, është një koncept i cili përfshin dashurinë, mëshirën dhe solidaritetin. Kriteri themelor i suksesit në edukimin e fëmijëve është dhembshuria. Ajo mësohet si një model apo shembull nga fëmij. Prindi, nëna dhe babai janë modelet e para të fëmijës, nga të cilët ai meson, kopjon cdo gjë. Mos të harrojmë se fëmijët kopjojnë më shumë veprimet, sjelljen tone dhe jo

fjalët këshilluese që shpeshherë ja përsërisim. Shembulli më i mire i dhembshurisë e mëshirës për ne padyshim që është Profeti ynë (paqja dhe bekimi i Zotit qoftë mbi të).

'E Ne të dërguam Ty (o Muhamed) vetëm si mëshirë për të gjitha krijesat.' (Enbija,107) thekson i Lartmadhëruari në Kur'anin Fisnik. Qëllimi i ardhjes së tij ishte të zbuste zemrat e njerëzve me ilačin e dhembshurisë e mëshirës. Pse të mos e shfrytëzojmë këtë ilaç?

Enes ibn Malik rrëfen: 'I shërbeva të Dërguarit të Allahut dhjetë vjet por nuk më kujtohet që të më ketë thënë 'pse s'e bërë' për një gjë që s'e pata bërë dhe 'pse e bërë' për një gjë që e pata bërë. Ai kurrë nuk më qortoi.' (Buhari, Edeb). Kjo ishte mënyra e sjelljes së Profetit tonë të dashur, shumë dhembshuri e aspak kritikë apo qortim. Nëse fëmija duhet të ketë frikë prej diçkaje ai duhet të ketë frikë jo nga kërcënimi, ndëshkimi, kritika apo bërtitjet por nga humbja e dhembshurisë prindërore. Ndërkohë është shumë e rëndësishme që ai të besojë tek ne dhe të jetë i bindur se jemi pjesë e dhimbjeve të tij.

Secili prind duhet ta pranojë fëmijën e tij ashtu siç është dhe të tregohet tolerant me të. Shumica e njerëzve shpeshherë tregohen tolerantë ndaj njerëzve të huaj dhe jo shumë të afërm dhe harrojnë të tregojnë dhembshurinë e kërkuar përballë fëmijës apo bashkëshortes së tyre. Të pranosh gabimet e fëmijës si hedhja e sendeve, hapja e sirtarëve, kërkesa me këmbëngulje e diçkaje është një formë e shprehjes së dashurisë së vërtetë dhe pasqyrim i dhembshurisë brenda teje. Është një urë e cila shpie në korrigjimin e sjelljeve të padëshiruara. Mbi të gjitha është një tregues se dashuria jote për fëmijët është e pakushtëzuar me një sjellje të caktuar sidomos para moshës dhjetë vjeçare, moshë e formimit, edukimit dhe orientimit. Dhembshuria është një shtyllë e fuqishme në edukimin pozitiv të fëmijëve dhe në orientimin e duhur të tyre.

Toleranca ndaj gabimeve të fëmijëve do të forcojë lidhjen tone me fëmijën dhe do ta shtyjë atë të komunikojë në mënyrë të sqartë e pa frikë me ne. Nëse prindi do të kundërpërgjigjet me ndëshkim e ashpërsi ndaj gabimeve të fëmijës, madje edhe ndaj atyre gabimeve të parëndësishme kjo do të ndikojë negativisht në personalitetin e fëmijës. Gabimi më i madh këtu është fokusimi tek një sjellje e gabuar dhe përgjithësimi i saj me personalitetin e fëmijës duke e shoqëruar edhe me etiketime ofenduese. Një edukues pozitiv i mbushur me dhembshuri duhet t'i konsiderojë gabimet e përditshme si gabime të vogla të cilave nuk u duhet kushtuar vëmendje. Ai fokusohet tek puna serioze që duhet bërë për korrigjimin e sjelljes, të gjejë metodat dhe rrugën e duhur për këtë. Kjo mënyrë veprimi do t'i dhurojë prindit një qetësi të brendshme, do ta bëjë atë të ndihet mire, ta mbushë me dashuri e dhembshuri dhe njëkohësisht do t'i mësojë durimin, vetëkontrollin dhe maturinë të cilat janë veçoritë thelbësore të një edukuesi pozitiv.

Një mënyrë e shprehjes së dhembshurisë suaj është

dhe solidarizimi me fëmijët. Të solidarizohesh me fëmijët konsiderohet një formë edukimi tepër efikase pasi ndihmon në fokusimin e shëndoshë në realizimin e objektivave dhe distancimin nga reagimet hakmarrëse.

Mosvlerësimi dhe injorimi i fëmijëve prodhon mungesë respekti dhe sjellje agresive. Fëmija ka nevojë të ndihet i vlerësuar dhe kjo është një nevojë emergjente të cilën mund t'ia plotësojmë. Vlerësimi i fëmijëve me fjalë dhe sjellje është një domosdoshmëri dhe këtë mund ta arrijmë pa shumë mund por vetëm me shumë çiltërsi e sinqeritet. Mjafton një buzëqeshje, një lavdërim, një fjalë e mire mirënjohëse, një shprehje positive, një përqafim.

Psikologjia amerikane Virginia Satir thekson se një fëmijë i duhen 12 përqafime në ditë për të mbijetuar emocionalisht, 4 janë për të mbijetuar dhe 8 të tjera për të mbajtur veten dhe për t'u dhuruar të tjerëve dashuri e ngrohtësi. Secili prej nesh mund të pyesë veten nëse e ka përqafuar sot fëmijën e tij kur është zgjuar nga gjumi apo para se ta përcjellë për në kopësht apo shkollë. Askujt nuk i kushton shumë një përqafim i ngrohtë përkundrazi ai e pasuron atë duke i falur qetësi e lumturi. Fëmija që vlerësohet ndihet i lumtur, është i ndërgjegjshëm për detyrimet e tij, punon për të arritur objektivat dhe pranon me lehtësi sugjerimet apo këshillat.

Një gabim tjetër i prindërve gjatë edukimit të fëmijëve është edhe të folurit ashpër apo ironizimi i sjelljeve të tyre, një gabim fatal i cili sjell pasoja negative afatgjata. Në këtë rast mund të flasim për mungesë të dhembshurisë e butësisë në edukim. Mungesa e tyre e bën fëmijën të ndihet i fyer, i pavlerë, i demoralizuar duke e shtyrë atë të mbyllet në vetvete. Një sjellje e tillë e prindit mund t'i shkaktojë fëmijës pasoja si kokëfortësi, belbëzim, urinim të pavullnetshëm, dhunë dhe agresivitet. Prandaj e nënvizojmë me kujdes rëndësinë e dhembshurisë e butësisë në procesin edukativ të fëmijëve.

Së fundmi edukimi i fëmijës është një art më vete dhe ashtu si çdo degë e artit kërkon të bëhet me dëshirë e pasion, kërkon të dhurohet shumë dashuri. Dhembshuria është çelësi magjik në edukimin pozitiv të fëmijëve tanë. Ndryshimi thelbësor i edukimit pozitiv nga edukimi negativ qëndron tek ndjenja e dhembshurisë. Le të mos harrojmë se një fjalë e ngrohtë, një përqafim, një përkëdhelje lë më shumë gjurmë dhe ndikon pozitivisht tek fëmija sesa një kritikë apo qortim i cili mund të lërë gjurmë të padëshiruara.

Ne jemi mbartës të amanetit të cilin nuk e mbajtën as toka e as malet. Si mbartës të tij na takon të edukojmë sipas parimeve të larta të fesë islame, sipas parimeve të paqes, dashurisë e solidaritetit. Nëse ne edukojmë në këtë mënyrë të jeni të bindur që edhe fëmijët tanë do të jenë pasqyrim i kësaj dhe do të jenë individë të një shoqërie me vlera të larta morale. Butësia dhe dhembshuria e lartësojnë njeriun, e zbukurojnë sjelljen dhe e pasurojnë shpirtin e tij.

Lus Allahun e madhëruar që të na i kthejë shpirtat në kopshte dhembshurie, të mos na heqë buzëqeshjen nga fytyrat tona dhe të na dhurojë fëmijë të mbarë!

Misvaku

**ILAÇ PREVENTIV PËR
DHËMBËT**

Njëra prej mënyrave më efikase për mbrojtjen e dhëmbëve është misvaku i cili është përmendur disa herë në hadithet e Pejgamberit a.s.

Misvaku është një shkop i cili përdoret për masazhin e brendisë së gojës dhe ka marrë emrin nga fjala arabe "judlik", që bukalisht mund të përkthehet në kuptimin "masazh" (që d.m.th. masazhi i brendisë së gojës).

Lloji më i mirë i misvakut është druri "arak" (Salvadora persica). Misvaku i Pejgamberit s.a.v.s. ka qenë nga ky dru. Misvaku është degëz e forcuar me minerale natyrore që ndihmojnë në pastrimin e dhëmbëve, pastaj me inkubitorë tjerë të cilët pengojnë gjakderdhjen nga mishi i dhëmbëve, materie që mbysin mikrobet (baktericid) me aromë natyrore të freskët.

Misvaku është brushë ideale, natyrore e cila përmban më shumë përbërës kimik se çdo pastë tjetër artificiale për dhëmbë.

Sikur brusha për dhëmbë, misvaku pastron në mes dhëmbëve dhe nuk thehet nën asnjë presion, bile është më i fortë dhe fleksibil. Palca e misvakut formësohet në formë të përshtatshme duke pastruar bile edhe ushqimin e mbetur në mes dhëmbëve, njëkohësisht duke mos e dëmtuar mishin e dhëmbëve.

Pejgamberi s.a.v.s. para 14 shekujve na ka mësuar ta përdorim misvakun për t'i pastruar dhëmbët dhe gojës duke i dhënë aromë të këndshme.

Enesi r.a. transmeton që Pejgamberi s.a.v.s. ka thënë: "Sa herë që Xhibrili më vizitonte më këshillonte të shërbehem me misvak."

Ngecjet e ushqimit në mes dhëmbëve ofrojnë mjedis ideal për zhvillimin e miliona baktereve që mund të

shkaktojnë sëmundje qelbuese të mishit të dhëmbëve dhe cistë. Në rastet më të rënda mund të vijë deri të inflamimi i maksilës ose mandibulës.

Bakteret gjithashtu prodhojnë enzime të dëmshme që tretin kalciumin nga dhëmbët duke shkaktuar karies. Në raste serioze, bakteret krijojnë gazra që shkaktojnë kundërmim nga goja. Para pak kohësh studimet zbuluan që misvaku posedon minerale natyrore që mbysin mikrobet dhe mënjanojnë pllakëzat.

Pejgamberi s.a.v.s. e kishte zakon të fërkojë misvakun me gjuhën, dhëmbët dhe mishin e dhëmbëve.

Ebu Musa el-Esh'ariu r.a. ka thënë: "E kam vizituar Pejgamberin s.a.v.s. ndërsa misvakun e kishte në majën e gjuhës."

Përbërësit kimik të misvakut

Misvaku përbën 19 përbërës efikas veprues. Më të rëndësishmit në mesin e tyre janë:

1. Inkubitorët e acidit antibakterial. Këta janë materie natyrore dhe mund të përdoren për ndaljen e gjakderdhjes. Këta pastrojnë edhe plagën më të vogël ekzistuese në mishin e dhëmbëve. Gjatë përdorimit të parë misvaku mund të ketë shije të djegës, ngase në të është gjetur substanca e ngjashme me senfin, i cili lufton qelbosjet në sojë dhe shkatërron bakteret.

2. Minerale sikur natriumi, klori, kaliumi, bikarbonati i natriumit, dhe oksidi i kalciumit. Këta pastrojnë dhëmbët. P.sh. asociacioni dental Amerikan mendon se bikarbonati i natriumit është përbërës i dëshiruar i pastave të dhëmbëve.

3. Vajra aromatike natyrore që janë të shijshëm dhe kanë aromë të këndshme duke i dhënë edhe gojës aromë. Këta përbëjnë rreth 1% të misvakut.

4. Enzimet që pengojnë krijimin e pllakëzave që shkaktojnë sëmundjet e mishit të dhëmbëve. Pllakëzat janë shkas numër një i humbjes së hershme të dhëmbit.

5. Përbërësit që parapengojnë qelbosjen dhe bakteret, e që veprojnë si një lloj antibiotiku duke zvogëluar sasinë e baktereve në gojë.

Disa shkencëtarë kanë zbuluar se përdorimi i brushës së thatë shkakton dëmtimin e shpejtë të dhëmbëve, ndërsa brusha e lagësht zbut dëmtimin e dhëmbëve. Për këtë misvaku duhet lagur para përdorimit. Nëse nuk ka alternativë, mjafton pështyma për ta lagur drurin. Misvaku gjithashtu përmban kemikale që shtojnë sasinë e pështymës në gojë e cila ofron mbrojtje natyrore dhe pastrim.

SI E KALOJNË FËMIJËT MYSLIMANË MUAJIN E AGJËRIMIT TË RAMAZANIT?

Fëmijëve muslimanë nuk u kërkohet të agjërojnë për Ramazanin derisa të arrijnë moshën e pjekurisë (pubertetit). Në atë kohë ata janë përgjegjës për vendimet e tyre dhe konsiderohen të rritur në aspektin e përbushjes së detyrimeve fetare. Shkollat dhe programet e tjera që përfshijnë fëmijët mund të gjejnë që disa fëmijë zgjedhin të agjërojnë, ndërsa të tjerët nuk e bëjnë këtë. Këshillohet të ndiqni drejtimin e fëmijës dhe të mos detyroheni një veprim në një mënyrë ose tjetrën.

Fëmijët më të vegjël

Të gjithë muslimanët në mbarë botën janë të shpejtë në të njëjtën kohë çdo vit. Oraret e familjes dhe koha e ushqimit janë rregulluar gjatë muajit dhe më shumë kohë kalon në tubime të komunitetit, vizita familjare dhe në lutje në xhami. Edhe fëmijët më të vegjël do të jenë pjesë e respektimit sepse Ramazani është një ngjarje që përfshin të gjithë anëtarët e komunitetit.

Në shumë familje, fëmijët më të vegjël gëzojnë pjesëmarrjen në agjërim dhe inkurajohen të praktikojnë agjërimin e tyre në një mënyrë të përshtatshme për moshën e tyre. Është e zakonshme që një fëmijë më i ri të agjërojë për një pjesë të ditës, për shembull, ose për një ditë në fundjavë. Në këtë mënyrë, ata gëzojnë ndjenjën "të rritur" se ata po marrin pjesë në ngjarjet e veçanta të familjes dhe të komunitetit dhe gjithashtu bëhen mësuar me agjërimin e plotë që do të ushtrojnë një ditë. Është e pazakontë që fëmijët e vegjël të agjërojnë për më shumë se disa orë (për shembull, deri në mesditë), por disa fëmijë më të mëdhenj mund të shtyjnë veten që të provojnë orët më të gjata.

Kjo është kryesisht lënë deri tek fëmija,

megjithatë; fëmijët nuk janë nën presion në asnjë mënyrë.

Në shkollë

Shumë fëmijë të rinj muslimanë (nën moshën 10 vjeç) nuk do të agjërojnë gjatë ditës së shkollës, por disa fëmijë mund të shprehin preferencën për t'u përpjekur. Në vendet jo-muslimane, nuk ka asnjë shpresë për strehim të përpunuar për studentët që agjërojnë.

Përkundrazi, kuptohet që dikush mund të ballafaqohet me tundime gjatë agjërit dhe njëri është përgjegjës vetëm për veprimet e tij ose të saj. Por studentët e agjërit do të vlerësojnë ofertën e një hapësire të qetë gjatë kohës së drekës (në bibliotekë ose në një klasë, për shembull) të largohen nga ata që janë duke ngrënë ose konsideratë të veçantë gjatë mësimave PE.

Aktivitete të tjera

Është gjithashtu e zakonshme që fëmijët të marrin pjesë në Ramazan në mënyra të tjera, përveç agjërit të përditshëm. Ata mund të mbledhin monedha ose para për t'i dhuruar nevojtarëve, të ndihmojnë të gatujnë ushqim për të thyer agjërimin e ditës ose ta lexojnë Kuranin me familjen në mbrëmje. Familjet janë shpesh vonë në mbrëmje për ngrënie dhe lutje të veçanta, kështu që fëmijët mund të shkojnë në shtrat në kohën e gjumit më vonë se zakonisht gjatë muajit.

Në fund të Ramazanit, fëmijët shpesh merren me dhurata me ëmbëlsira dhe para në ditën e Bajramit. Kjo festë zhvillohet në fund të Ramazanit dhe mund të ketë vizita dhe aktivitete gjatë të tri ditëve të festivalit. Nëse pushimi bie gjatë javës shkollore, fëmijët ka të ngjarë të mungojnë së paku në ditën e parë.

BOTIMET KMSH

*BOTIM
I RI*

AUTORITETI I ISLAMIT, SIMBOLI I DASHURISË, MREKULLIA E KOHËS

Dorian Demetja

Në këtë libër është përfshirë kryesisht jeta dhe vepra e tre njerëzve të mëdhenj, të cilët kanë jetuar në shekujt XI – Ebu Hamid El-Gazali, XIII - Mevlana Xhelaledin Rumi dhe XX – Bediüzzaman Said Nursi. Këta dijetarë të fesë, punuan shumë për të dhënë interpretimet dhe mesazhet e duhura të Islamit në kohën kur kanë jetuar.